

ORTADİREK (1960)

YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

Dağın Öte Yüzü üçlemesinin ilk cildi olan *Ortadirek*, 1959 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edildikten sonra, 1960 yılında kitap halinde de yayımlanmıştır. *İnce Memed* adlı roman serisinden sonra, Yaşar Kemal'in bir romancı olarak bütün dünyada tanınmasını sağlayan en önemli roman serilerinden biri *Dağın Öte Yüzü* üçlemesidir. İnsanoğlunun tabiata karşı vermiş olduğu mücadele sırasında, karşılaştığı zorlukları ve bu zorlukları aşma ve onlardan kurtuluş yöntemlerini, Kemal, söz konusu edilen eserinde gerçekçi uygulamalarla işlemiştir. Birçok dile çevrilmiş olan eser, Kemal'in gerçek hayatında şahit olmuş olduğu deneyimlerinden faydalanılarak kurgulanmıştır. Hayatını idame ettirmek ve hayallerini gerçekleştirmek isteyen Yalak köylüleri, oldukça zor şartlar altında Çukurova'ya uzun bir yolculuk yaparlar. Anlatının başkarakterlerinden olan Uzun Ali, atının ölmesinin ardından annesi Meryemce'yi yol boyunca sırtında taşımak zorunda kalır. Epeyce ağır yükler altında ezilen Yalıklılar, doğanın zorlu koşullarıyla da baş etmek zorunda kalırlar. Doğanın ve hayatın zor şartlarına karşı dayanmak isteyen karakterler, çeşitli inançlara sığınarak ve hayaller kurarak kendilerinde yola devam etmelerini sağlayacak bir direnç oluştururlar. *Ortadirek*, direnen ve mücadele eden insanın romanıdır. Yaşar Kemal vermiş olduğu bir röportajda babasının, Van'ın Ruslar tarafından işgal edilmesinin ardından, büyükannesini Adana'ya kadar sırtında taşıdığını söylemiştir.

Özet

Her yıl Çukurova'ya pamuk toplamak için inen Yalıklılar, döngele bitkisinin kuruyup rüzgarda savrulmasını beklemektedirler. Bu doğa olayını Yalıklılara haber veren kişi Koca Halil'dir. Fakat Koca Halil, yaşlılığından dolayı çukura tek başına inemeyecek duruma gelmiş ve binek hayvanı olan köylülerden Çukurova'ya inmesine yardım etmelerini istemiştir. Fakat Koca Halil kimseden istediği yanıtı alamamıştır. Döngeler çoktan kurumuş ve rüzgarda savrulmaktadır. Koca Halil bir binek hayvanı bulmadan köylülere pamuk toplama zamanının geldiğini haber vermek istemez. Taşbaşoğlu ve Uzun Ali'nin önderliğinde bütün köylüler Öksüz Duran'ın evinde buluşurlar. İkili, köylüleri Muhtar Sefer'in bulunduğu tarlada çalışmamaları konusunda ikna etmeye çalışır. Muhtar Sefer ve Deli Bekir Yalıklıları, komisyon aldıkları çorak arazilerde çalıştırmaktadırlar. Hiç çalışmayan Muhtar Sefer en büyük payı alır fakat köylüler, Çukurova'da çalışan herkesten daha az para kazanırlar. Köylüler Muhtar Sefer için çalışmamak konusunda anlaşırırlar. Köylüleri daha fazla bekletmek istemeyen, aksi halde linç edileceğini düşünen Koca Halil, döngelerinin kurduğunu ve pamuk toplama zamanının geldiğini haber verir. Köylüler, ihtiyaç duydukları şeyleri Adil Efendi'den borç olarak alırlar. Çukurova'ya giden köylülerin parayla geri döneceklerini bilen Adil Efendi, onlara istedikleri her şeyi tedarik eder. Üç gün sonra Yalıklılar Çukurova'ya doğru yola çıkarlar. Uzun Ali'nin annesi Meryemce, atın üzerinde ilerlemektedir. Uzun Ali, Koca Halil'in yürümekte zorlandığını ve herkesten geri kaldığını fark eder. Uzun Ali Meryemce'ye rağmen, Koca Halil'i ata bindirir. Meryemce yol boyunca Koca Halil'i sözleriyle rahatsız eder. At, iki kişiyi taşıyabilecek halde değildir ve ölmek üzeredir. Yağmura yakalanmak istemeyen ikili, ormana girebilmek için atı çok zorlar. Fakat at daha fazla dayanamaz ve ölür. Atın ölümüyle birlikte ailenin yükü artar ve Meryemce kendi başına yürümek zorunda kalır. Uzun Ali ve ailesi köylülerin gerisinde kalır. Taşdığı ağır yükler yetmiyormuş gibi çoğu zaman annesi Meryemce'yi de taşımak zorunda kalır. Meryemce atın ölümünden dolayı Koca Halil'i ve Uzun Ali'yi suçlar. Yol boyunca ikisine de içinden veryansın eder. Bu sayede kendisinde dayanma gücü bulur. Uzun ve zorlu bir yolculuğun ardından, doğayla ve zor şartlarla olan mücadele tamamlanır fakat sınırlar iyice gerilmiş, herkes tükenme aşamasına gelmiştir. Çukurova'ya büyük umutlarla ve hayallerle gelinmiştir. Fakat gerçeklerle yüzleşen Yalıklılar bir kez daha yıkılırlar. Ancak Meryemce, doğaya karşı vermiş oldukları mücadeleyi kazandıkları için mutludur.

Kişiler

Uzun Ali Anlatının başkarakterlerinden biri olan Uzun Ali, hırsız İbrahim'in ve Meryemce'nin oğludur. Muhtar Sefer'in sömürsünden kurtulmak isteyen Uzun Ali, köylüleri ve kendi ailesini Çukurova'ya indiklerinde istedikleri pamuk tarlasında çalışmak konusunda örgütlemeye çalışır. Uzun Ali, oldukça yaşlı olan küheylanıyla yolculuk sırasında annesini taşır. Fakat Koca Halil'in yürümekte zorlandığını görünce onu da ata bindirir ve bundan dolayı bir süre sonra at ölür. Bunun sonucunda Uzun Ali, Çukurova'ya kadar ailenin en ağır yüklerini ve annesini taşımak zorunda kalır. Ayakları yara içinde kalır. Köylülerin gerisinde kaldığı için Çukurova'ya zamanında varamamaktan endişe eder. Eşinin ve çocuklarının aç kalacak olmalarından korkar. Yolculuk sırasında Meryemce ona çok büyük bir yük olur. Çoğu zaman onun ölmesini diler.

Meryemce Uzun Ali'nin annesi olan kadın anlatı kişisi Koca Halil'den nefret etmektedir. Çünkü Koca Halil geçmişte, kocası İbrahim'le ilgili çeşitli dedikodular çıkarmıştır. O günden sonra Meryemce Koca Halil'e düşman olmuştur. Çukurova yolculuğu sırasında Meryemce atını Koca Halil'le paylaşmak istemez. Fakat vicdanına yenik düşen Uzun Ali, Koca Halil'i ata bindirir ve at bir süre sonra ölür. Bunun üzerine Çukurova'ya kadar yürümek zorunda kalan Meryemce, devamlı olarak Koca Halil'i ve oğlunu suçlar. Onlar yüzünden öleceğini düşünür. Kendisinde yola devam etme gücü bulmak için öfkeye, sevgiye ve inanca tutunur. Çukurova'ya ulaşabilmesi durumunda bölge halkının kutsal kabul ettiği Ziyaret Ağacı'na adak adayacağını söyler. Orman perisinden ve onun eşi olan Ahmet'ten yardım ister. Sürmeli gözlü olarak tasvir ettiği tanrıya yakarır ve bazen de kızar. Ölmesini isteyen kişilere karşı inat ederek Çukurova'ya kadar kendi başına yürümeye çalışır.

Muhtar Sefer Yalak köyünün muhtarıdır. Pamuk toplama zamanı geldiğinde köylüleri, sahibiyle anlaşmış olduğu tarlaya götürür ve bu sayede yüklü bir kar elde eder. Demokrat Parti döneminde akrabalarının sayısı fazla olduğu için seçimlerde muhtar olarak seçilir. Partideki bağlantılarını kullanarak güç ve sermaye elde eder. Köylüleri siyasi alandaki gücünü ve cehaletlerini kullanarak sindirmeye çalışır. Yaptığı her iyiliğin amacı köylüyü kendisine daha fazla bağlamaktır. Köydeki en önemli rakibi bir aşiret üyesi olan Taşbaşoğlu'dur. Taşbaşoğlu ve Uzun Ali, her sene bir araya gelerek köylülerin ağaya karşı cephe almasını sağlarlar. Köylüleri Muhtar Sefer'in bulduğu tarlalarda çalışmamaları için ikna ederler. Fakat köylülerin zaaflarından, korkularından ve cahilliklerinden faydalanan Muhtar Sefer, her sene onları amaçlarından vazgeçirir.

Koca Halil Seksen yaşlarında olan karakter, doğadaki değişimleri gözlemleyerek köylülere pamuk toplama zamanının geldiğini haber veren kişidir. Koca unvanı köylüler tarafından saygı gören kişilere verilir. İbrahim'le birlikte Yemen cephesinde savaşmış olan karakter, onunla birlikte savaştan kaçmıştır. Aslan Ağa'nın çetesine girmiş ve İbrahim'le birlikte at çalmışlardır. Ardından pamuk ırgatlığı başladığında da ikili pamuk çalmaya başlamıştır. İbrahim'in bir hırsız olduğuna inanmak istemeyen Meryemce, Koca Halil'den nefret eder. Yaşlılık nedeniyle güçten düşmüş olan Koca Halil, Çukurova'ya gidebilmek için köylülere dolaylı yollardan bir binek hayvanına binmek istediğini söyler. Fakat hiç kimseden olumlu bir yanıt alamayınca köylülerin Çukurova'ya inmesini geciktirir. Uzun Ali, annesiyle birlikte Koca Halil'i yaşlı atına bindirir. Fakat kısa bir süre sonra at ölür ve atın ölümünden dolayı Koca Halil suçlanır.

Elif Uzun Ali'nin eşi ve Hasan ile Ummahan'ın annesidir. Kocasına karşı daima sadık ve sevecen olduğu gibi, kayınvalidesi olan Meryemce'ye karşı da daima saygılı ve sevecen olmuştur. Ailenin zorlu yolculuğu sırasında en çok çalışan ve en büyük fedakarlıkları yapan kişilerden biri olur. Oldukça narin bir kişilik yapısına sahiptir. Uzun Ali'ye nazaran Meryemce'ye karşı daha anlayışlıdır ve onu sevdiği her halinden bellidir. Meryemce Elif'i sürekli över ve onu oğluna layık görmez.

Taşbaşoğlu Muhtar Sefer'in kandıramadığı ve karşı gelemediği tek köylü Taşbaşoğlu'dur. Taşbaşoğlu, Uzun Ali'yle birlik olarak köylüleri Muhtar Sefer'in bulduğu tarlada çalışmamaya ikna etmeye çalışır. Taşbaşoğlu'nun ataları Yalpak köyünün eski muhtarlarıdır. Fakat Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Taşbaşoğlu ailesi bu güçlerini kaybetmişlerdir. Taşbaşoğlu Yalaklıları Muhtar Sefer'in oyunları konusunda uyarır ve onlardan cesur olmalarını ister. Artık ülkenin saray fermanlarıyla değil kanunlarla yönetildiğini söyler. Fakat neredeyse hiç kimseyi yanına çekmeyi başaramaz.

Anlatıda önemli rolleri olan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Öksüz Duran, Deli Bekir, Miralay'ın Oğlu, Hasan, Ummahan, Köstüoğlu, Adil Efendi, Uyuz Mahmut, Tavşan Hüseyincik, Cötdelek,

Gömleksizoğlu, Tebdilhava Memet, Zalaca Kadın, Yemen Ağa, Kara Veli, Körlüce Osman, Kır Hasan, Vurgun Ahmet, Kır İsmail, Ökkeş Dağkurdu, Kötülemez Ali, Osmanca, Kel Aşık Tefik Bey, Aslan Ağa, İbrahim vd.

Öykü

Döngelerin Kuruması ve Koca Halil'in Çukurova'ya İnme İçin Uzun Ali'den Yardım İstemesi
Yalak köylüleri, döngeler adlı bir bitkinin kuruyup uçmasından, Çukurova'da pamuk toplama zamanının geldiğini anlarlar. Bu doğa olayını köyde Koca Halil gözlemler ve döngelerin kuruyup rüzgarda savrulduklarını köylülere haber verir. Fakat Koca Halil çok yaşlandığı ve neredeyse ayakta durabilecek kadar bile gücü kalmadığı için Çukurova'ya inemeyecektir. Döngelerin kurumasının üzerinden biraz zaman geçmiştir fakat Çukurova'ya gidememekten korkan Koca Halil, bunu kimseye söyleyememiştir. Koca Halil, döngelerin kurduğunu köylülere haber vermediği için endişelidir. Çukurova'da pamuk toplamak Yalıklıların en önemli geçim kaynağıdır ve diğer ırgatlardan önce Çukurova'ya inip en iyi tarlalarda iş bulmak oldukça önemlidir. Haberin geç verilmesi durumunda Çukurova ırgatlarla dolmuş olacak ve Yalıklıkar çalışacak iyi bir yer bulmakta epey zorlanacaklardır. Döngelerin her savrulduğunda Koca Halil Muhtar'a haber verir ve köylüler üç gün içinde Çukurova'ya inip pamuk toplamaya hazırlanırlardı. Koca Halil otuz yıldır bu işi yapmaktadır. Bu sene Çukurova'ya inecek hali yoktur ve ona yardım etmeye niyeti olmayan köylülere kızgındır. Köylüler ve oğlu, pamuk toplama zamanının gelip gelmediği konusunda onu sıkıştırırlar. Döngelerin savrulduğunu birçok kişi görmüş fakat Koca Halil onlara henüz doğru zamanın gelmediğini söylemiştir. Koca Halil, kendisine bir binek hayvanı tedarik edemeyen Muhtar'a ve Taşbaşıoğlu'na çok kızar. Koca Halil, Uzun Ali'den yardım istemeye karar verir fakat annesi Meryemce'den çekinmektedir. Ona bir binek hayvanı alamamış oğlundan dert yanar. Koca Halil Uzun Ali'yle konuşur. Dolaylı yoldan onun atıyla Çukurova'ya inmek istediğini söyler. Uzun Ali'nin babası İbrahim'i över ve geçmişte onunla yaptıkları işlerden, birbirlerine nasıl yardım ettiklerinden bahseder. Fakat Uzun Ali'den beklediği karşılığı alamayan Koca Halil, ona ve annesi Meryemce'ye lanet eder. Uzun zamandır Meryemce'yle Koca Halil'in arası kötüdür. Meryemce'nin Uzun Ali'yi dolduruşa getirerek etkilediğinin farkındadır. Her şeye rağmen Koca Halil Uzun Ali'nin babası İbrahim'i rahmetle anar. Zamanında atı onlara veren kişi Koca Halil'dir. Meryemce Koca Halil'i ata bindirmek istememektedir. Rüyasında İbrahim'i gördüğünü ve atına onun bindirilmesini istemediğini söyler. Uzun Ali Koca Halil'in durumuna üzülür. Fakat Meryemce atı Koca Halil'le paylaşmak istememektedir.

Koca Halil'in Pamuk Toplama Zamanın Geldiğini Haber Vermesi
Çukurova'ya atla inmek isteyen Koca Halil birkaç kez daha Uzun Ali'yle konuşur. Fakat ondan olumlu bir karşılık alamaz. Koca Halil, binecek bir at bulana kadar pamukların açtığını söylemeyi istememektedir. Köylüler kendi aralarında, döngelerin savrulduğunu fakat Koca Halil'in henüz bu konuda bir şey söylemediğini konuşmaya başlarlar. Koca Halil köylüleri elinden geldiğince oyalamaya çalışır. En sonunda Koca Halil elindeki döngelerle Muhtar'ın yanına gelir. Her zamankinin aksine bu sefer yürüyerek hatta sürünerek Muhtar'ın yanına gelmiştir. Muhtar ona bu yıl pamuğun neden geç açtığını sorar. Bu seferki pamuk toplama zamanının geldiği haberi herkes tarafından oldukça tatsız bir şekilde karşılanır. Geç gelen haber köylüleri tedirgin eder.

Köylülerin Muhtar Sefer'in Bulduğu Arazide Çalışmak İstememeleri ve Yol Hazırlığı
Bir zamanlar Cötdelek adındaki bir eşkiya, bütün Çukurova bölgesine yaptığı eylemlerle nam salmıştır. Oldukça sefil bir duruma düştüğü günlerden birinde Yalak köyünden geçer. Adamları köyü soymaya niyetlidir fakat köyde hiç kimse yoktur. Köydeki herkes Çukurova'ya inmiştir. Cötdelek açlıktan ölme pahasına ıssız bir köyü soymayacağını söylemiştir. Bunu düşünen Koca Halil, eğer zamanında köy Cötdelek tarafından soyulmuş olsaydı o günden sonra köylülerin arkada mutlaka birilerini bırakmaya başlamış olacaklarını düşünerek Cötdelek'e lanet eder. Köylüler yolculuk için hazırlıklara başlamışlardır. Adil Efendi herkese ihtiyaç duydukları şeyleri tedarik eder. Adil Efendi, Çukurova'da para kazanacak olan köylülerin aldıkları şeylerin karşılığını ödeyeceklerinden emindir. Buna güvenerek onlara istedikleri her şeyi verir. Hazırlıklar hızlanır. Muhtar bütün köylülere iki gün içinde hazır olmaları talimatını verir. Zamanında hazırlanmamış olan kişilerin cezalandırılacağını söyler. Köylüler gizlice Öksüz Duran'ın evinde buluşurlar. Deli Bekir'le anlaşma yapmış olan Muhtar köylülere en kötü tarlaları bulur ve toprak sahibinden ciddi miktarda komisyon alır. Deli Bekir'in bulunduğu arazi oldukça verimsizdir ve köylüler orada çalışarak normalde kazanacakları paranın çok daha azına kanaat etmek zorunda kalırlar. Köylüler Çukurova'ya indiklerinde Muhtar'a, Deli Bekir'in bulunduğu arazide çalışmak istemediklerini söylemeye karar verirler. Bu konuyu Muhtar'la, Uzun Ali'nin konuşmasına karar verilir. Fakat herkes, Muhtar'ın kurnazlığından ve fırıldaklığından çekinmektedir. Muhtar köylülerin emek gücü

üzerinden hiçbir şey yapmadan ciddi miktarlarda komisyon almaktadır. Köylülerin en büyük korkularından biri de, ağaların onlara karşı birlik olması ve iş bulamayıp Adil Efendi'ye olan borçlarını ödeyememektir. Kümbetoğlu, ağaların iş vermemesi durumunda Parti Başkanı Tevfik Bey'le görüşmeyi önerir. Fakat onun köylüleri mi yoksa ağaları mı destekleyeceğinden emin olamazlar. Geçmiş yıllarda da köylüler, Muhtar tarafından kullanılmamak için kendi başlarının çaresine bakmaya karar vermişlerdir. Fakat Muhtar daima, köylüleri son anda vazgeçirmeyi başarıp kendi istediklerini yaptırtmayı başarmıştır. Uzun Ali'yle Taşbaşıoğlu'ysa ortada kalmışlardır. Fakat iki arkadaş bu sefer, köylülerin daha kararlı olduklarını görürler.

Meryemce ve Koca Halil'in Çatışması Çukurova'ya inmek için hazırlıklar tamamlanmak üzeredir. Uzun Ali ahırdaki atını son bir kez daha kontrol eder. At çok zayıflamış ve iyice güçsüzleşmiştir. Atın Çukurova'ya kadar dayanıp dayanmayacağından şüphe eder. Fakat Uzun Ali, atına daima sevgisini gösterir ve ona güvenir. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte köy göçe başlar. Uzun Ali düdükcülük yaparak köylüleri yönlendirir. Akşam vakitlerinde Toros'un eteklerine varan kafilere ateş yakıp dinlenir. Uzun Ali karanlıkta bir gölge görür ve ona kim olduğunu sorar. Ondan herhangi bir yanıt alamayınca işkillenir ve gölgenin yanına gider. Koca Halil'i yalnız başına otururken bulur. Uzun Ali Koca Halil'i alıp ateşin yanına getirir. Koca Halil'i gören Meryemce onun karşısına oturur. Meryemce Uzun Ali'ye atın ölmek üzere olduğunu söyler. Bunu söyleyen Meryemce aslında Koca Halil'e ata binemeyeceğini ve kendisinden başka hiç kimseyi bindirmeyeceğini ima eder. Koca Halil Meryemce'ye, atın tay halini ve Meryemce'nin onun üzerinde düşününe nasıl gittiğini hatırladığını söyler. Uzun Ali, Meryemce ve Koca Halil arasında geçmişte bir şeylerin yaşanmış olduğunu anlamıştır. Koca Halil onların yanından uzaklaşırken Uzun Ali onun peşinden gider. Koca Halil Uzun Ali'ye geçmişte yaşadıkları zorlukları, onu zatürre olmaktan nasıl kurtardığını ve birbirlerine nasıl yardım ettiklerini hatırlatır. Koca Halil'in sözleri üzerine Uzun Ali'nin gözleri dolar.

Uzun Ali'nin Koca Halil'i Ata Bindirmesi Sabah uyanır uyanmaz Uzun Ali, atını kontrol eder. At, ağzına bağlanmış olan yemi yemiş fakat önündeki otlara hiç dokunmamıştır. Fiziksel açıdan at neredeyse yürüyen bir iskelet haline gelmiştir. Fakat onun yemek yemiş olması Uzun Ali'yi bir nebze de olsa rahatlatır. Uzun Ali Meryemce'yi ata bindirir, eşyalar toparlanır ve yola devam edilir. Yolculuk sırasında Uzun Ali, Koca Halil'in önden yürüdüğünü fakat yürürken çok zorlandığını görür. Ona görünmek istemeyen Uzun Ali yavaşlar ve kafilenin gerisinde kalır. Koca Halil'e yardım edemediğin dolayı vicdan azabı yaşamaktadır. Köylülerin acımasızlığına da sitem eder. Yokuşun tepesine ulaşıldığında geride kalan Koca Halil'i gören ve onun mahzun bakışlarını fark eden Uzun Ali yokuştan aşağı iner. Koca Halil'i sırtına alır ve yokuşu çıkar. Ardından atı onun yanına hırsıyla çeker ve annesinin öfkeli bakışlarına rağmen Koca Halil'i ata bindirir. Meryemce ve Koca Halil aynı at üzerinde seyahat etmektedir ve ağırlıktan dolayı at sürekli tökezlemektedir. Atın her tökezleyişinde Meryemce söylenmeye başlar. Koca Halil'e çok kızar. Koca Halil'in herkesin üzerine yük olduğunu ima eder. Koca Halil Meryemce'nin sözlerini duymamazlıktan gelmeye çalışır fakat duyduklarından dolayı çok sinirlenmiştir. Meryemce'yi atın üstünden atmaya düşünür fakat Uzun Ali'ye yakalanacağını bildiği için bunu yapamaz. Zaman zaman Uzun Ali onları kontrol eder.

Uzun Ali'nin Muhtar'la Konuşması ve Köylüler Tarafından Yalnız Bırakılması Muhtar Sefer, üç yaşındaki eşiğinin üzerinde kafilenin önünde ilerlemektedir. Kısa bir süre sonra köylülerin neredeyse bütün erkekleri onun yanına gelir ve onunla birlikte yürümeye başlarlar. Muhtar onların bir derdinin olduğunu anlar ve ne istediklerini sorar. Uzun Ali Muhtar'a, bu sene Deli Bekir'in bulduğu tarlada çalışmayacaklarını ve çalışacakları tarlayı kendilerinin bulmak istediğini söyler. Deli Bekir, köylüleri istediği tarlaya götürerek toprak sahibinden avanta almaktadır ve bunu Muhtar'la paylaşmaktadır. Köylüler bu durumdan oldukça bıkmışlardır ve onlar da herkes kadar kazanmak istemektedirler. Muhtar, köylünün isyankar tavırlarının Uzun Ali'den kaynaklandığını söyler. Köylüler Uzun Ali'yi yalnız bırakır ve bütün suç onun üzerine kalır. Muhtar köylülerin arasına karışır ve eşiğinden inerek onlara demagoji dolu bir nutuk çeker. Demokrat Parti'ye ve Deli Bekir'e övgüler yağdırır. Deli Bekir'in bulduğu arazide çalışmanın vatani bir görev olduğunu ve aykırı tavırlar sergileyen kişilerin cezalandırılacağını söyler. Muhtar köylüleri uçkur düşkünün olmakla suçlar. Onları köyden kovmakla tehdit eder. Çukurova'dan geri döndüğünde Uzun Ali'yi isyankarlığından dolayı köyden kovacağını söyler. Köylüler tarafından yalnız bırakılmış olan Uzun Ali çok sinirlenir. Kimse Muhtar'a karşı ağzını açıp bir şey dememiştir.

Meryemce'nin Koca Halil'i Çileden Çıkarması Koca Halil'i atın üzerinden indirmek isteyen Meryemce, atıyla konuşmuş gibi yaparak Koca Halil'e hakaretler eder. Koca Halil'in geçmişte pamuk çaldığını ve suçu İbrahim'in üzerine attığını söyler. Gelinini başka bir adamla birlikte olurken

gördüğünü ve sessiz kaldığını söyler. Meryemce'nin sözlerine daha fazla katlanamayan Koca Halil avazı çıktığı kadar bağıarak attan indirilmek istediğini söyler. Uzun Ali onların yanına gelir. Annesi Meryemce'ye atla konuşmamasını ve Koca Halil'i rahatsız etmemesini söyler.

Yağmur Yağması, Ormana Kaçış ve Atın Yere Kapaklanması Bir süre sonra ileriden kara bulutların geldiği görülür. Sele kapılmak istemeyen köylüler ormana doğru yönelir ve sığırların da ormana çekilmesi gerekmektedir. Muhtar, Uzun Ali'yle birlikte birkaç kişiyi daha sığırları çekmeleri için görevlendirir. Uzun Ali öfkeli bir halde sığırların yanına gider. Atın ölmesini istemeyen Meryemce attan inmeye karar verir ve delikanlılardan yardım etmelerini ister. Attan inmesinin ardından Koca Halil'in nispet yaptığını görünce yeniden ata biner. Atla konuşmaya devam eder ve sözleriyle Koca Halil'i boğar. Koca Halil yaşlandığı için onun bütün sözlerinin altında ezilir ve sesini çıkaramaz. Bundan dolayı çok rahatsızdır. Birdenbire şiddetli bir yağmur yağmaya başlar. Muhtar herkese ormanın iç taraflarına girilmesini emreder. Köylülere yetişmeye çalışan Meryemce ve Koca Halil ikilisi, atı çok fazla zorlarlar. Daha fazla ilerleyecek gücü kalmayan at yere kapaklanır. Koca Halil'le Meryemce de atla birlikte yerde yuvarlanırlar. İkili bir ağacın altına sığınır. Koca Halil geçmişte İbrahim'le birlikte yaptıkları pamuk hırsızlıklarına değinir. İbrahim Meryemce'yle bu sayede evlenebilmiştir. Bindikleri at da Koca Halil'in onlara düşün armağanıdır. Meryemce Koca Halil'e oldukça öfkeli bir şekilde bakar. Bir daha da onunla konuşmaz. Bir süre sonra yağmur diner. Koca Halil Meryemce'ye gitmeleri gerektiğini söyler. Fakat Meryemce ona cevap vermemekte ve hareket etmemekte ısrar eder. Koca Halil onu kaldıramayacağını anlayınca ormanın içine girip köylüleri aramaya başlar. Yorgunluktan yere yığıldığı anda köylüleri bulur. Meryemce'nin arkada kaldığını ve soğuktan donmak üzere olduğunu söyler. Muhtar Sefer Koca Halil'i Meryemce'yi öldürmekle suçlar ve onu hapse attıracağını söyleyerek ellerine kelepçe taktırır. İbrahim'i onun dolduruşa getirdiğini bildiğini de ekler. Köylüler Meryemce'yi donmak üzereyken bulurlar. At hala yaşıyordur.

Atın Ölmesi ve Uzun Ali ile Ailesinin Diğerlerinden Geri Kalması Köylüler, Meryemce ve atın etrafında büyük bir ateş yakarlar. Meryemce'ye sarılan birkaç kişi onu ısıtmaya çalışır. Kendisine gelmeye başlayan Meryemce, çevresindekilere ve gelinine hayır duaları okur. Meryemce, atın durumunu ve Uzun Ali'nin nerede olduğunu sorar. Uzun Ali öküzleri çekmeye gittiği için annesinin başına gelenlerden haberi yoktur. Meryemce Uzun Ali gelene kadar hiçbir yere gitmeyeceğini söyler. Çevresindekiler onun kocakarı inadından bıkmışlardır. Bir süre sonra Uzun Ali Meryemce'nin yanına gelir fakat Meryemce onun yüzüne bakmaz. Uzun Ali yanlış bir şey yapmamıştır. Bundan dolayı yüksek sesle annesine sitem eder. Meryemce'nin hayatta olduğunun öğrenilmesi üzerine Koca Halil'in elleri çözülür. Koca Halil Muhtar'a ağzına geleni söyler ve akşama kadar susmaz. Gecenin ilerleyen saatlerinde köylüler atın başına toplanırlar. Atın durumu hiç iyi görünmemektedir. Onu gören Uzun Ali ağlamaklı olur. Koca Halil Uzun Ali'yi teselli etmeye çalışır ve atın ölümünden sorumlu tutulmamasını, onun zaten çok yaşlı olduğunu söyler. Muhtar Yemen Ağa'dan, atı kontrol etmesini ve yaşayıp yaşamayacağını söylemesini ister. Yemen Ağa'ya göre atın yaşaması mümkün görünmemektedir. Muhtar onun sözüne güvenir ve köylülere bir an önce toparlanmalarını söyler. Aksi halde Çukurova'da çalışabilecekleri bütün tarlalar diğer ırgatlar tarafından kapışılmış olacaktır. Eşeğine bitip kafilenin önünde ilerleyen Muhtar, arkasına dönüp baktığında atın etrafında hala birilerinin olduğunu görür. Geride kalanlara atı bırakmalarını ve bir an önce onun derisini yüzmelerini öğütler. Meryemce'yle yüz yüze gelmek istemeyen Koca Halil kafileye katılır. Muhtar Sefer Uzun Ali'ye onu affettiğini ve yola devam etmesini söyler. Fakat bunu onun inat edip gelmeyeceğini bildiği için yapar. Böylece Uzun Ali'den kurtulacağını düşünür. Atının iyileşeceğini ve ayaklanacağını umut eden Uzun Ali, onun başını kucağına alır. Sıcak suyla akan yerlerini siler ve ona ot yedirmeye çalışır. Bir süre sonra atın kuyruğunu ve kulaklarını sallamaya başlar. Bir an kendisine gelecekmiş gibi olur. Uzun Ali ve ailesi bu duruma çok sevinir. Fakat at kısa bir süre sonra ölür. Uzun Ali ve ailesi yıkılır. Meryemce onun derisinin yüzülmesini ister. Uzun Ali deriyi taşıyamayacaklarını söyler fakat annesinin inat edip gelmeyeceğini bildiği için atın derisini yüzer. Atın büyük yükü sırtlarına yüklenirler. Diğerlerine yetişmek için ellerinden geldiğince hızlanmaya çalışırlar. Uzun Ali köylülerin Muhtar tarafından sömürülmelerini istememektedir.

Meryemce'nin Uzun Ali'den Soğuması Köylülere bir an evvel yetişmek, onlardan geri kalmamak ve Çukurova'ya zamanında varmak isteyen Uzun Ali, hızlı adımlarla ilerleyerek ailesini geride bırakır. Aile bireyleri, özellikle Meryemce, ona ulaşmakta oldukça zorlanırlar. Dizleri tutmayan ve daha fazla yürüyecek gücü kalmayan Meryemce, en arkada ilerlemektedir. Torunları ve gelini Elif, ona yürümesi için yardımcı olurlar. Elif defalarca Uzun Ali'nin yanına giderek onu yavaşlatmaya çalışır. Uzun Ali ve Elif'in taşımakta oldukları yükler epey ağırdır. Çukurova'ya zamanında ulaşabilmeleri ve daha rahat bir şekilde yolculuk edebilmeleri için bazı yüklerden kurtulmaları gerekmektedir. Uzun Ali

Meryemce'ye belli etmeden atın derisinden kurtulmayı akıl eder. Ardından Meryemce'nin göremeyeceği bir yerde atın derisini bırakır. Bu sayede Uzun Ali, zaman zaman Meryemce'yi sırtına alabilecek kadar yükten kurtulmuş olur. Meryemce İbrahim'den yadigar kalan atını kaybetmeyi içine sindirememiştir. Atın ölümünden dolayı Koca Halil'i sorumlu tutar ve onun ata binmesine izin veren oğluna da sürekli olarak içinden lanet etmektedir. Ona annelik hakkını helal etmediğini söyler ve tanrının gazabına uğramasını ister. Meryemce Uzun Ali'den neredeyse tamamen soğumuştur. Meryemce'nin gönlünü almak isteyen Uzun Ali ona, atın zaten öleceğini, Koca Halil'in atın ölümünden sorumlu olmadığını ve Çukurova'dan dönünce ona eşek alacağını söyler. Meryemce Uzun Ali'ye hiçbir şekilde cevap vermez. Onun sözünü tutamayacağını farkındadır. Meryemce'nin Uzun Ali'ye olan kini sürekli artmaktadır. Diğerlerinden geri kalan Elif bir süre ortadan kaybolur. Uzun Ali Meryemce'yi sırtından indirip Elif'i aramaya başlar. Elif'in onlara yetişmesi üzerine yola devam edilir.

Ailenin Yolculuğu ve İlk Umut Arayışları Daha fazla ilerleyecek gücü kalmayan aile fertleri, bir ağacın altında dinlenmeye karar verirler. Elif Meryemce'nin Uzun Ali'ye karşı beslediği nefreti fark eder. Meryemce Uzun Ali'yi daima bebeği olarak görmüş ve öyle sevmiştir. Uzun Ali de daima annesini memnun etmeye çalışmıştır. Fakat atın ölümü Meryemce'yi çok değiştirmiş ve Elif ilk defa onu oğluna karşı bu kadar kinlenmiş bir şekilde görür. Aralarında kafileye nasıl yetişeceklerini konuşturlarken başka bir kafilenin yanlarından geçtiklerini görürler. Onlardan yüklerinin taşınmasına yardım etmelerini istemeyi düşünürler. Fakat kafilenin arasında yalnızca birkaç tane binek hayvanı olduğunu gördüklerinde onların fakir olduklarını anlarlar ve niyetlerinden vazgeçerler. Ziyaret Ağacı adı verilen bir ceviz ağacının altında otururlar. Köylülerce bu ağaç oldukça kutsaldır ve çeşitli kerametlere sahip olduğuna inanılır. Aynı zamanda ağaç tarafından bazı insanların lanetlenmiş olduğuna da inanılır. Şansa ihtiyacı olduğunu düşünen Uzun Ali, Ziyaret Ağacı'nın altında namaz kılmaya ve bundan sonra da düzenli olarak namaz kılmaya karar verir. İçinden konuşan Meryemce ona namazın faydasının olmayacağını söyler. Çünkü Uzun Ali annesinin ahını almıştır. Elif ise Uzun Ali'nin almış olduğu karara çok sevinir. Aile bireyleri yemek yemeye oturmuşlardır ve kısa bir süre sonra yanlarında bir adam belirir. Adam Çukurova'ya göç eden köylülerden biridir ve adı Körlü Osman'dır. Yanıkoğlan köyünden gelen Körlü Osman'ı Uzun Ali yemeğe davet eder. Körlü Osman da diğerleri gibi pamuk toplamaya gitmektedir ve özellikle geceleri yolculuk etmektedir. Uzun Ali'yle birlikte bir sigara içen Körlü Osman, köylülere küstüğünü bundan dolayı da köyü terk ettiğini söyler. Sigarasını bitirdikten sonra Körlü Osman yola devam eder. Uzun Ali ve ailesi Körlü Osman'a hayran kalırlar. Bir sürelik dinlemenin ardından aile, eşyaları toparlar ve yola devam eder. Meryemce Uzun Ali'yle ilgili düşündüğü şeylerden pişmanlık duyar. Aslında onun Koca Halil'e yardım etmek istediğinin farkındadır.

Meryemce'nin Kaybolması ve Bulunması Meryemce'yi sırtında taşıyan Elif, onu bir ağacın altında bırakır ve daha sonra geri dönüp onu alacağını söyler. Elif ve çocuklar gözden kaybolunca Meryemce, ailesi tarafından terk edildiğini düşünür. Terk edilmişliğin yarattığı korkuyla bağırp çağırmaya başlar. Uzun Ali'ye yeniden lanet okumaya başlar. Ormanda ölüme terk edildiğini sanır. Yöre halkının bir inancına göre, geçmişte Ahmet adındaki bir köylü peri kızıyla evlenip ormanda yaşamaya başlamıştır. Korkudan sayıklamaya başlamış olan Meryemce Ahmet'i bulup ondan yardım istemeye karar verir. Ahmet'in ve perinin çocukları vardır. Meryemce onların çocuklarına bakıcılık yapmaya niyetlenir. Meryemce, üzerine konan bir uğurböceğinin peri tarafından gönderildiğini düşünür. Onu bir eşarba sarıp cebine koyar. Uzun Ali'ye yetişmek için bütün gücünü harcayan Elif, en sonunda ona ulaşır. Aile bir süre oturup dinlenir. Birinin geriye dönüp Meryemce'yi alması gerekmektedir. Elif, annesiyle arasını bozduğu için Uzun Ali'ye kızar. Fakat uzun Ali'ye göre Meryemce'nin huysuzluk etmesinin sebebi atın ölümü değil, yaşlanmasıdır. Uzun Ali'nin canı çok fazla sikkindir. Bu hızla yola devam ederlerse Çukurova'ya asla zamanında yetişemeyeceklerdir. Meryemce'yi almak için ceviz ağacına gelen Uzun Ali, onu orada bulamaz. Annesinin ona küskün olduğunu bildiği için bilerek ses vermediğini düşünür. Uzun Ali ağacın her yanında Meryemce'yi arar ve avazı çıktığı kadar ona seslenir. Meryemce hiçbir yerde yoktur. Meryemce'nin diğerlerinin yanına gitmiş olabileceğini düşünen Uzun Ali geri döner. Elif'e Meryemce'nin dönüp dönmediğini sorar. Elif, ağlamaklı bir ses tonuyla Uzun Ali'ye onun gelmediğini söyler. Endişeden kendisini kaybeden Uzun Ali ve aile bireyleri, her yerde Meryemce'yi aramaya başlarlar. Fakat onu hiçbir yerde bulamazlar. Geçen her saniye Uzun Ali'yi sinirlendirir ve endişelendirir. Çukurova'ya vaktinde gidememek en büyük korkusudur. Bundan dolayı annesine lanet eder ve onu ormanda bırakıp gitmeyi düşünür. Uzun Ali bir yağmur yağmasını ve bu sayede pamuk toplama işinin ertelenmesini diler. Uzun Ali, ortalıktan kaybolan Meryemce'ye çok kızmıştır. Uzun bir süre ormanda Meryemce'yi ararlar. Sinirlerin iyice gerildiği bir zamanda Hasan, Meryemce'nin köye doğru gitmiş olabileceğini düşünür. Onun haklı olduğuna kanaat getiren Uzun Ali köye doğru tek başına ilerler. Geçtiği her kayanın ve ağacın etrafında annesini arar ve onu göremedikçe çığına döner. En sonunda Uzun Ali Meryemce'yi bir

kayalığın önünde bulur. Annesini sırtına alır ve ailesinin yanına geri döner. Meryemce yapmış olduğu şeyden dolayı pişmandır. Oğlunun onu aramaya geleceğini düşünmemiş ve böylelikle aileye çok zaman kaybettirmiştir.

Uzun Ali'nin Meryemce'ye Kızması ve Endişeleri

Uzun Ali ve Meryemce, diğerlerinin yanına dönmüşlerdir. Uzun Ali yorgunluktan uyuyakalır ve sabahın ilk ışıklarıyla birlikte Uzun Ali uyanır. Bu sabah Çukurova'ya inmiş olmayı planlayan Uzun Ali çok öfkelenir. Elif'in uyanmasıyla birlikte Uzun Ali bütün öfkelerini kusar. Kendisine yük olan annesine lanet eder ve onun ölmüş olmasını diler. Elif Uzun Ali'ye sessiz olmasını ve söylediklerini annesinin duyacağını söyler. Uzun Ali öfkesine hakim olamaz ve Meryemce'nin duyabileceği şekilde ağzına geleni söyler. Meryemce Uzun Ali'nin söylediklerini duymuştur. Hayatı boyunca oğlunu bu kadar sinirli görmemiştir. Uzun Ali çocuklarının aç kalmasından ve Adil Efendi'ye olan borcunu ödeyememekten korkmaktadır. Uzun Ali Meryemce'nin yüzüne bakamaz. Söylediklerinden utanmıştır. Annesinden özür diler fakat Meryemce ona hiçbir karşılık vermez. Diğerlerine yetişmek için eşyalar toplanır ve yola çıkılır. Uzun Ali Meryemce'yi sırtına almak ister. Fakat Meryemce, kimseye yük olmayacağını ve onun sırtında gitmektense yürürken ölmeyi tercih edeceğini söyler. Uzun Ali Meryemce'ye çok kızar ve kimseyi beklemeden bütün gücüyle yürümeye başlar. Uzun Ali zamanında Çukurova'ya varmak istemektedir.

Meryemce'nin Kaybolması ve Yeniden Bulunması

Diğerlerinden epeyce geride kalan Meryemce, Uzun Ali'ye verdiği emekleri ve zor günlerinde onunla nasıl ilgilendiğini düşünerek lanet okur. Askere giden Uzun Ali'nin savaşa gönderileceğini duyan Meryemce, aylarca üzüntüden ağlamış ve saçlarını yolmuştur. Oğlunun böylesine hayırsız ve vefasız olmasına ve emeklerinin heba olduğunu düşünerek üzülür. Ailenin oldukça gerisinde kalmış olan Meryemce, kurt ve akbaba sesleri duyar. Düşüncelerini elinden geldiğince sesli bir biçimde söyleyerek hayvanları korkutmak ister. Hayvanlar tarafından yenilmekten korkan Meryemce hızını artırır. Fakat yorgunluktan dolayı bacaklarının kontrolünü kaybeden Meryemce bir çalılığın arasına düşer ve bir daha kalkamaz. Vahşi hayvanlara yem olacağını düşündükçe korkusu daha da artar. Ancak bir süre sonra Elif'in ve Uzun Ali'nin ona seslendiklerini duyar. Meryemce'nin onlara karşılık verebilecek gücü kalmamıştır. Elif Meryemce'yi çalılıkların arasında yarı baygın bir halde bulur. Meryemce çok susamıştır. Onun öleceğinden endişelenen Elif, Meryemce'yi sırtına alır bir pınarın kenarına gelerek onun su içmesini sağlar. Ardından Meryemce'nin karnını doyurması için heybeden yiyecek çıkarır. Uzun Ali yorgunluktan bayılmıştır. Meryemce Elife, Uzun Ali tarafından ölüme terk edildiğini söyleyerek ona lanet okur. Tanrıdan onun canını almasını diler. Elifse ondan tövbe etmesini ve oğlu hakkında böyle şeyler söylememesini ister. Elif Uzun Ali'yi almaya gittiğinde Meryemce, söylediklerine pişman olur. Ailesine yük olduğunun farkındadır ve onların iyiliği için canının alınmasını ister. Onun yüzünden torunlarının aç kalmasını ve Uzun Ali'nin Adil Efendi'ye olan borcunu ödeyememesini istemez. Meryemce Uzun Ali için dualar okur ve onun iyi olmasını ister. Elif Uzun Ali'ye Meryemce'yi bulduğunu söyler. Uzun Ali, haberi ilk duyduğunda sevinir fakat sevinci hemen geçer. Çünkü yol boyunca annesini taşımak zorunda kalacaktır ve onu taşımaya daha fazla gücü kalmamıştır. Taşdığı yükten dolayı Uzun Ali'nin ayakları ve sırtı yara içinde kalmıştır. Elif Uzun Ali'ye, çocukların çok kötü durumda olduklarını ve onları geride bıraktıklarını söyleyince Uzun Ali çok sinirlenir. Çocuklarının başına kötü bir şey gelmesi durumunda Meryemce'yi öldüreceğini söyler. Fakat annesinin yanına gelen Uzun Ali'nin, onu görmesiyle birlikte bütün öfkesi geçer. Onu yola devam etmek konusunda ikna eder. Kısa bir süre dinlendikten sonra yola çıkarlar.

Uzun Ali'nin Umut Arayışları

Meryemce'nin yere kapaklandığını gören Uzun Ali, onu sırtına alır ve yola böyle devam ederler. Bir süre sonra çocukların yanına varırlar ve geceyi geçirmek için onların bulunduğu yere uzanırlar. Gökyüzünden bir uçak geçer. Uzun Ali askerliği sırasında uçaklarla ilgili gördüğü ve duyduğu şeyleri diğerlerine anlatır. Ardından Elife, ormanda bulduğu bir döngelleyi gösterir. Döngele oldukça yaşlı ve kurumasına daha haftalar vardır. Uzun Ali, Koca Halil'in köylüleri yanlış yönlendirdiğini ve pamukların açmasına daha on dört gün olduğunu düşünür. Bu düşünceyle rahatlar ve keyfi yerine gelir. Keyfi yerine gelen Uzun Ali Elif'ten yağlı bir çorba yapmasını ister. Çocuklar kendi aralarında atışırlar. Yemeğin hazırlanmasıyla birlikte sofraya otururlar ve çorbalarını içerler. Karınları iyice doyar. Ardından Uzun Ali Elif'ten, yaralı ayaklarını sokmak için, tuzlu su ister. Herkes kir ve bit içindedir. Elif herkesin kıyafetini kaynatmaya karar verir. Pamuk toplamaya geç kalmayacakları için tanrıya şükrederler. Meryemce yapmış olduğu bir merhemi Uzun Ali'nin ayaklarına sürer. Ardından uyurlar.

Yola Devam Edilmesi ve Meryemce'nin Doğayla Mücadelesi

Ertesi gün, oldukça mutlu bir ruh haliyle uyanan aile, henüz zamanlarının olduğunun düşüncesiyle rahatlamışlardır. Çocuklar

ormandan yalabuk toplamışlardır. Meryemce'nin yaptığı merhem Uzun Ali'nin ayaklarına çok iyi gelmiştir. Uzun Ali Meryemce'yle arasını düzeltmek için ona teşekkür eder. Ona bütün sevgisini ve sıcaklığını gösterir. Hasan ve Ummahan, babalarıyla birlikte ormanda yalabuk bulmaya gitmek istemektedirler. Fakat Uzun Ali düşünceli bir halde olduğu yerde donakalmıştır. Bir süre sonra endişe içinde herkese eşyaları toplamalarını ve yola çıkmaları gerektiğini söyler. Uzun Ali yağmur yağacağını düşünür. Fakat gökyüzünde hiç bulut yoktur. Hiç kimse onun neden telaş yaptığını anlayamaz fakat eşyalar toparlanır ve yola çıkarılır. Üç günlük dinlenmenin ardından Meryemce'nin dizlerinde ağrı kalmamıştır. Hiç zorlanmadan ve ağrı hissetmeden yürümektedir. Meryemce'nin karşısına oldukça dik bir tepe çıkar. Meryemce hiç kimseye muhtaç olmadığını kanıtlamak ve Uzun Ali'ye nispet yapmak için dik tepeyi tek başına tırmanır. Fakat bu tırmanış onu çok yorar ve tırmanış sırasında çok söylenmiştir. Tepenin zirvesine ulaştığında Dikenlidüzü'nü görür. İnce Memed'i ve Hürü Ana'nın kahramanlığını anar. Oğlunun İnce Memed gibi cesur olmasını ister ve kendisi de Hürü Ana gibi cesaretiyle anılmak istemektedir. Uzun Ali Meryemce'nin yanına gelir. Uzun Ali onu sırtına almak ister fakat Meryemce ona yalnızca güler. Kimseden yardım almadan Uzun Ali'yle birlikte yürümeye devam eder.

Meryemce'nin Koca Halil'e Olan Öfkesinin Sebebi Konaklayacakları yer olan Keçigözü'ne varmalarına çok az yol kalmıştır. İkili, Elif'in ve çocukların yanına varırlar. Uzun Ali, köylüyü erkenden Çukurova'ya indirdiği için Koca Halil'e hayır duası eder. Kazanacağı parayla ona beş paket sigara almaya söz verir. Uzun Ali'nin bu sözlerini duyan Meryemce çılgına döner. Ona zıkkım içmesini söyler ve geçmişte İbrahim'i nasıl küçük düşürdüğünü anlatmaya başlar. İbrahim ve Koca Halil Yemen cephesinde savaşmışlardır. Kuraklık, açlık, susuzluk ve pislik onları savaştan daha çok tüketmiştir. Bir gün birlikleriyle beraber Yemen çöllerinde dolaşırken yeşillik bir alan görürler. Gece orada uyumaya karar verirler fakat bu onlar için büyük bir hata olur. Uykuları sırasında Araplar tarafından baskına uğrarlar birliğin büyük bir bölümü baskında hayatını kaybeder. İbrahim Koca Halil'e firar etmeyi önerir. Ona göre ya çölde savaşarak öleceklerdir ya da eve dönmeye çalışırken öleceklerdir. Koca Halil vatana ihanetle suçlanacaklarını söyler. İbrahim her şeyi göze almıştır. İkili köye geri dönmeyi başarır ve köylüler onları çok iyi bir şekilde saklamışlardır. Savaş sırasında ikili, hemşerileri olan Sarı Durdu'nun oğlunu da kurtarmışlardır. Koca Halil köylüleri onu kendisi kurtarmış gibi anlatmıştır. Fakat İbrahim Meryemce'ye, Sarı Durdu'nun oğlunu kurtaran kişinin kendisi olduğunu söylemiştir. Koca Halil, Yemen cephesinde ve firar sırasında yapılan bütün olumlu işleri kendisine mal etmiştir. Meryemce de bu durumdan oldukça rahatsız olmuştur. Yemen cephesinden kaçmış olan İbrahim ve Koca Halil, Aslan Ağa'nın çetesine katılarak dağa çıkmışlardır. At hırsızlığı ve pamuk hırsızlığı yaptığı söylenen İbrahim'in adı Meryemce'ye göre, Koca Halil tarafından kirletilmiştir.

Ailenin Süleymanlı'ya Ulaşması Ertesi sabah ilk olarak Elif uyanır. Uzun Ali'yi uyurken izleyen Elif, onun uyandığında yine acele edeceğinden ve herkesi endişe içinde bırakacağından şüphe eder. Uzun Ali'nin uyandığını gören Elif, uyuyormuş gibi yapar. Uzun Ali Elif'in yanına gelir ve onu uyandırır. Ardından çocukların ve Meryemce'nin de uyandırılmasını ister. Meryemce'nin bebekler gibi uyuduğunu gören Elif onu uyandırmak istemez. Ayrıca uyuyan bir yaşlıyı uyandırmak doğru değildir. Uzun Ali Elif'i Meryemce'yi uyandırması için zorlar. Kendisi birkaç defa annesini uyandırmak istemişse de yapamamış ve Elif'in onu uyandırmasını istemiştir. Bir süre düşünen Uzun Ali, Meryemce'yi burada bırakıp ilerlemeye karar verir. Daha sonra geri dönüp onu da alacağını söyler. Uyandığında onların gitmiş olduğunu fark edecek olan Meryemce'nin korkacağını öngören Elif'in onu uyandırmaktan başka çaresi kalmaz. Elif Meryemce'yi uyandırır ve ona vaktin ikindiye ulaştığını söyler. Meryemce ayaklanır ve değneğinin yardımıyla yürümeye başlar. Uzun Ali Meryemce'yi sırtına almak ister. Fakat Meryemce, değneğiyle konuşmuş gibi yaparak Uzun Ali'ye, kimseye muhtaç olmadığını ve tek başına yürüebileceğini söyler. Uzun Ali, Meryemce'yi sırtına almak zorunda kalmadığı için içten içe sevinir. Annesinin gönlünü almak için atın ölümünden kendisinin sorumlu olduğunu kabul eder. Koca Halil'i ata bindirdiği için pişman olmuştur. Meryemce Uzun Ali'nin hatasını anlamış olmasına sevinir fakat kırılmış olan kalbinin bir daha kolaylıkla tamir olamayacağını söyler. Uzun Ali, Meryemce'yi Körmezar'da bırakarak ailesinin yanına gelir. Ölmek üzere olduğunu hisseden Meryemce tabiatla konuşmaya başlar. Görmüş olduğu şeylere insan olmadıkları için şükretmelerini önerir. Ertesi sabah Uzun Ali ve ailesi, Süleymanlı yokuşunu çıkmaya başlayacaklardır. Aile bireylerinin hepsi oldukça neşesizdir.

Koca Halil'in Linç Edilmekten Korkması Çukurova'ya göç eden her ırgat kafilesinin son durağı Söğütlü'dür. Köylüler bir gece burada konakladıktan sonra yollarına devam edip Çukurova'ya ulaşırlar. Fakat bu sene, Muhtar Sefer'in emri üzerine köylüler üç gün boyunca Söğütlü'de beklemişlerdir. Muhtar Sefer'in tezgahlamış olduğu oyunun farkında olan Taşbaşoğlu onunla konuşur. Taşbaşoğlu Muhtar Sefer'e köylüyü neden beklediğini sorar. Muhtar Sefer ise onun sorusunu konuyu

değiştirerek ve demagojiye başvurarak geçiştirir. Muhtar Sefer, nasıl muhtara dönüştüğünü anlatır ve Demokrat Parti'nin büyüklüğünden bahseder. Taşbaşıoğlu'nun ataları Halk Fırkası döneminde köyde muhtarlık yapmışlardır. Fakat Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Sefer köyün yeni muhtarı olmuştur. Onun muhtar olarak seçilmesinin ardındaki en önemli nedenlerden biri de akrabalarının çok olmasıdır. Çıkarıcı siyasetlerle işbirliği yapan Muhtar Sefer, bir yandan üstlerinin ceplerini doldururken diğer yandan da kendi çıkarını gözetir. Pamuk toplama zamanının geçtiğini bilen Koca Halil, köylüler tarafından linç edileceğini düşünerek endişeye kapılır. Köylülerin öfkesinden korkan Koca Halil, Taşbaşıoğlu'ndan yardım ister. Taşbaşıoğlu Koca Halil'e, pamuk toplamaya geç inilmesinin onun suçlu olmadığını söyler. Suçlu Muhtar Sefer'dir.

Taşbaşıoğlu'nun Muhtar'ın Planını İfşa Etmesi ve Köylülerle Konuşması Muhtar Sefer, köylünün ona karşı düzenlediği planı fark edip köylüleri bilerek pamuk toplamaya geç indirmiştir. Muhtar Sefer, Çukurova'daki bütün pamukların toplanmasını beklemektedir. Bu sayede köylüler Deli Bekir'in bulunduğu tarlalarda çalışmak zorunda kalacak ve Deli Bekir'le Muhtar hiç çalışmadan ceplerini dolduracaklardır. Koca Halil, Muhtar Sefer'in pamuk toplama zamanını bildiğini ve artık kendisine ihtiyaç duyulmadığını kabullenemez. Koca Halil Taşbaşıoğlu'na ağzına geleni söyler ve yanından ayrılır. Uzun zamandır Taşbaşıoğlu, köylüleri örgütlemeye ve onları çıkarlarını savunmaya ikna etmeye çalışmaktadır. Fakat köylüler hala Osmanlı döneminden kalma kanunlarla yönetildiklerini zannetmektedirler. Hatta bazıları hala Yemen'de savaşın devam ettiğini sanmaktadır. Köylüler cezalandırılmaktan korkarlar ve haklarını arayacakları bir bilince sahip değildirler. Muhtar Sefer, onların cahilliğini ve zaaflarını çok iyi yönetir. Taşbaşıoğlu'ndan umduğunu bulamamış olan Koca Halil, Muhtar Sefer'e bütün olanları olduğu gibi anlatmaya karar verir. Gerekirse ona yalvaracak ve ayaklarına kapanacaktır. Koca Halil, ailesiyle birlikte uyumakta olan Muhtar Sefer'in yanına gelip onu uyandırmaya çalışır. Fakat bir süre sonra, Muhtar Sefer'in onu tutuklatabileceğini ve herkesin önünde onu rezil edebileceğini düşünür. Bunun üzerine onunla konuşmaktan vazgeçer ve dere kenarında oturarak başına gelebilecek felaketlerin düşüncesiyle kederlenir.

Köylülerin Taşbaşıoğlu'nu Haklı Bulmaları Sabah erken saatlerde uyanıp hazırlanan Taşbaşıoğlu, Öksüz Duran'a köylüleri toplamasını söyler. Dere kenarında toplanan köylülere Taşbaşıoğlu, Koca Halil'e söylediklerini aynı şekilde tekrarlar. Muhtar Sefer'in kendi çıkarından başka hiçbir şeyi düşünmediğini ve ondan korkmamaları gerektiğini söyler. Koca Halil, Muhtar Sefer'den korktuğu için kayıplara karışmıştır. Taşbaşıoğlu köylülere, yarın sabah Çukurova'ya ineceğini ve çalışacağı tarlayı kendisi bulacağını söyler. Köylülere onunla beraber hareket etmelerini teklif eder. Köylüler Taşbaşıoğlu'nu haklı bulurlar. Yarın sabah onunla birlikte Çukurova'ya inmeye karar verirler. Köylüler Taşbaşıoğlu'na her sene aynı şeyleri söylemişlerdir fakat sonuç olarak Muhtar Sefer'in söylediklerini yapmışlardır.

Muhtar Sefer'in Köylüleri Kandırması Yarın sabah köylülerin Çukurova'ya ineceklerini öğrenen Muhtar Sefer, Deli Bekir'e haber gönderir. Demokrat Partili Miralay'ın Oğlu'nun çiftliğine köylüleri bir an önce götürmelidir. Herkesin sabrı taşmıştır. Aksi halde Miralay'ın Oğlu'nun çiftliğine bir tane bile köylü götürmeyecek ve rezil olacaktır. Muhtar Sefer'e göre, köylünün aklına bu tarz isyankar fikirleri sokan kişi Uzun Ali'dir. Ondan intikam almaya ant içen Muhtar Sefer, onun bir an önce Söğütlü'ye varmasını beklemektedir. Muhtar Sefer, birlik olmuş olan köylüleri korkutarak sindiremeyeceğini fark eder. Bundan dolayı hepsiyle teker teker tatlı dille konuşacaktır. Onlara yaptığı iyilikleri hatırlatacak, onların zaaflarına saldırarak ve kendisine ne kadar muhtaç olduklarını hissettirecektir. İlk olarak Muhtar Sefer, Kır İsmail'in yanına gider. Bir süre önce Kır İsmail'in kızı bir grup adam tarafından kaçırılmış ve tecavüze uğramıştır. Muhtar Sefer talihsiz kızı tecavüzcülerin elinden kurtarmış ve ailesine teslim etmiştir. Muhtar Sefer Kır İsmail ve ailesine yapmış olduğu iyiliği hatırlatır. Bu sefer suçluların cezalandırılmalarını sağlamak için elinden geleni yapacağını da söyler. Kır İsmail'in eşi Muhtar Sefer'in yolundan ayrılmayacağını söyler. Yıllardır uyuz hastalığıyla mücadele eden Mahmut'un yanına giden Muhtar Sefer, onu askere göndereceğini ve onun orada iyileştirileceğini söyler. Askerde ona, ailesi için de ilaç verilecektir. Zalaca, kocası öldükten sonra bir daha evlenmemiştir. Oldukça varlıklı bir kadındır. Gördüğü rüyalarını Muhtar Sefer'e yorumlatan Zalaca'nın en büyük zaaflarından biri rüya kitabıdır. Rüya kitabını okumayı bilen tek kişi Muhtar Sefer'dir. Muhtar Sefer Zalaca'ya, eğer Taşbaşıoğlu'yla Çukurova'ya inerse kitabı satacağını söyler. Muhtar Sefer bu tehdidiyle Zalaca'yı ikna etmeyi başarır. Gömleksizoğlu'yla görüşen Muhtar Sefer, Taşbaşıoğlu'yla birlikte gitmemesi için ona yalvarır. Muhtar Sefer için ona yalvarmak oldukça zor olmuştur fakat başka çaresi kalmamıştır. Gömleksizoğlu'yla araları iyi değildir. Bölge insanına daima yardım etmiş olan Gömleksizoğlu ailesi, kapılarına aman dileyerek gelmiş olan hiç kimseyi geri çevirmemiştir. Gömleksizoğlu Muhtar Sefer'e, onunla birlikte geleceğini söyler. Fakat ondan köylüyü kandırmaya

çalışmaktan vazgeçmesini ister. Ardından Muhtar Sefer, Ökkeş Dağdurdu'yla görüşür. Ökkeş Dağdurdu oldukça inançlı bir insandır. Muhtar Sefer onu cennete gitmekle kandırmaya çalışır. Onun rahat bir tarlada çalışıp iyi gelir elde etmek istediğinin farkındadır. Fakat Muhtar Sefer ona, tanrı katında makbul olan şeyin zor şartlar altında çalışmak olduğunu söyler. Miralay'ın Oğlu'nun tarlasında çalışırsa ona hayır duası edeceğini ve sevap kazanacağını, köylüyü bu zamana kadar kandırdığını kabul edip bunu bir daha yapmayacağını söyler. Ardından Muhtar Sefer Durduman'ın yanına gider. Onu ikna etmesi kolay olur. Durduman'ın Adil Efendi'ye olan borcu oldukça fazladır. Ayrıca Durduman bir eşek almak istemektedir. Muhtar Sefer Durduman'a, Miralay'ın Oğlu'nun tarlasında çalışırsa eşek de alabileceğini söyler. Birçok kişiyle konuşan Muhtar Sefer yorulmuştur. Fakat diğer köylülerle de konuşmazsa, konuşmadığı kişilerin alınacaklarını bilmektedir. Kısa aralıklarla dinlenerek diğer köylülerle de konuşur ve onları ikna eder. Gece yarısı Kel Aşık'ı ateşin yanına oturtur ve ona saz çaldırıp türkü söyletir. Gün ışığına kadar müzik sefası devam eder. Eşyalarını toplamış ve yola çıkmaya hazırlanmış olan Taşbaşıoğlu köylülere seslenir. Yola çıkmak üzere olduğunu, isteyenlerin kendisiyle gelmelerini söyler. Taşbaşıoğlu ve Öksüz Duran'ın ailesi yola çıkar. Onlar yola çıktıkları sırada Deli Bekir'le Bekçi Söğütü'ye gelirler. Muhtar Sefer onlardan Çukurova'daki havadisleri alır. Çukurova'daki bütün tarlalar ırgatlarla dolmuş ve Miralay'ın Oğlu'nunkinden başka çalışacak tarla kalmamıştır. Bekçi tarlanın her zamankinden daha bereketli olduğunu söyler. Muhtar Sefer ve Gömleksizoğlu, Taşbaşıoğlu'nun yolunu keserler. Onu Miralay'ın Oğlu'nun tarlasına gelmesi için ikna ederler. Ardından köylüler de yola çıkarlar. Muhtar Sefer onların önünde ilerlemektedir.

Ailenin Mücadelesi ve Süleymanlı Yokuşunu Tırmanmaları

Uzun Ali ve ailesi, Süleymanlı yokuşuna varmışlardır. Beş günlük yolu iki günde kat etmişlerdir. Ailedeki her kişi çok yorulmuştur. Çocuklarının perişan halini gören Elif Uzun Ali'ye, acımasızlığı ve düşüncesizliği yüzünden içinden lanet eder. Hiçbirinin yokuşu çıkabilecek gücü kalmamıştır. Elif ise bir günlük bir dinlenmenin ardından yokuşu çıkabileceklerine inanır. Yokuşu tırmanmak zorundadırlar. Bir ağacın altına yığılmış olan Meryemce hiç kimseyle konuşmamaktadır. Akmezar'da bir başına bırakıldığı için çok kızmıştır. Akmezar'dan sonra Meryemce yolun tamamını kimseden yardım almadan yürümüştür. Fakat yürüyüş sırasında bir ara yere kapaklanmış ve bir daha ayağa kalkamamıştır. Onun öldüğünü sanan Uzun Ali, dua okumaya başlamış ancak Meryemce bir süre sonra ayaklanmış. Onun hala hayatta olduğunu gören Uzun Ali öfkesini bastırmakta çok zorlanmış. Karınlarının açlığını gidermek için yemeğe otururlar. Meryemce onlara eşlik etmez ve sorulan hiçbir soruya cevap vermez. Elif Meryemce'nin haline çok üzülür ve onun için ağlar. Uzun Ali Elif'e yüksek bir sesle sofraya gelmesini söyler. Yapılan pilavdan bir tabak ayıran Elif, tabağı Meryemce'nin yanına koyar. Akşam vakitlerinde herkes uyuduğunda Meryemce, sofrayı kurar ve yemeğini yer. Ertesi sabah uyandıklarında yokuşu nasıl çıkacaklarını düşünürler. Uzun Ali ve Elif, Meryemce'nin kollarına girerek onu yokuştan çıkarmaya karar verirler. Elif Meryemce'yi ayağa kaldırmak ister. Fakat Meryemce kısa süreliğine fenalaşır. Ona su verilir ve bir süre sonra kendisine gelir. Meryemce yokuşu çıkamayacağını ve burada bırakılmasını söyler. Meryemce'yi ve eşyaları taşıyamayacağını düşünen Uzun Ali, Çukurova'ya tek başına gitmeyi düşünür. Fakat Elif Uzun Ali'ye, yağmur yağması durumunda satılcan ya da kırfacan olabileceklerini söyler. Bunun üzerine eşyalar sırtlanır ve yokuşu tırmanmaya başlarlar. Oldukça zor koşullar altında dimdik olan bir yokuşu tırmanmaya çalışan aile, bir hayli zorlanır. Tırmanış sırasında Meryemce defalarca yere düşer fakat kendisini toparlayıp yola devam etmeyi başarır. Uzun bir çabanın ardından yokuşu tırmanmayı başarırlar. Tepenin eteği Çukurova'dır ve yolun en zor aşaması geçilmiştir. Aile epeyce yorulmuş ve güneş çoktan batmıştır. Gökyüzünde yağmur bulutları görülür ve sağanak bir yağmurun yağacağı kesindir.

Ailenin Sağanak Yağmura Yakalanması

Dinlenmeye fırsat bulamayan aile, sağanak yağmura ve fırtınaya yakalanır. Bir ağacın kavuğuna sığınmış olan Uzun Ali diğerlerine saklanmalarını söyler. Aileyi yağmurdan korumak isteyen Elif, eşyaların arasındaki bir çuldan çadır yapmak ister ve Uzun Ali'den yardım bekler. Fakat Uzun Ali Elif'e hiç aldırış etmez. Elif Uzun Ali'ye yardım etmesi için yalvarır. Fakat Uzun Ali vurdumduymaz bir tavırla ona sakin olmasını söyler. Sağanak yağmurun altında ateş yakmak için odun toplayan Elif, bir yandan da çadır yapmak için çulu ağaca bağlamaya çalışmaktadır. Ağaçta, geçen senelerden kalmış olan bir ipi çula bağlar. İpin diğer ucunu da bir bitkinin köküne bağlar. Meryemce ve Elif, ateşi harlamak için daha fazla odun getirirler ve ardından çadırın altında otururlar. Kısa bir süre sonra çul parçalanır. Ailenin saklanabileceği bir yer kalmaz. Uzun Ali Elif'e, çulun bir işe yaramayacağını ve onun yağmura dayanmayacağını daha önce söylemiştir. Bütün aile birbirlerine sarılarak battaniyenin altına yatar. Soğuktan tir tir titreyerek geceyi geçirirler. Şafağın sökmesiyle birlikte yağmur diner.

Çukurova'ya Varış ve Koca Halil'le Karşılaşma

Yağmurdan sırlıklam olmuş ve donmuş olan aile bireyleri ısınmaya çalışırlar. Uzun Ali ve çocuklar, vücutlarını ısıtmak için oradan oraya koşmaya başlarlar. Onlara Elif de eşlik eder. Güçlkle ayağa kalkan Meryemce, tepeden aşağıya inmeye başlar. Onun gidişini gören diğerleri de, eşyaları yüklenip ona eşlik ederler. Aile bireyleri kısa bir sürede Meryemce'ye ulaşırlar ve ardından bütün yolu beraber yürürler. Düze indiklerinde karşılına sırlıklam olmuş bir adam çıkar. Gördükleri kişi Koca Halil'dir. Koca Halil günlerdir tepelerde dolaşmış ve onların gelişini beklemiştir. Fakat Uzun Ali ve Meryemce ona kin dolu gözlerle bakarlar. Koca Halil onlarla konuşmaya cesaret edemez fakat gidecek başka bir yeri olmadığını düşündüğü için onları on beş adım geriden takip eder. Miralay'ın Oğlu'nun çiftliği ailenin görüş açısına girer. Çiftliğe girmeden önce yemek yemeye karar verirler. Meryemce'nin neşesi yerine gelmiştir ve bundan dolayı yemek yapan Elif'e yardım eder. Koca Halil onlardan uzakta olan bir kayanın üstüne oturmuştur. Uzun Ali'ye ve Meryemce'ye kızmıştır. Atın ölümünden dolayı suçlanmayı kabullenemez. Aile yemek yemeye başlar. Koca Halil de onları seyretmektedir. Geleneğe göre, kurulmuş olan sofraya can düşmanlarının bile davet edilmesi gerekmektedir. Uzun Ali Meryemce'yle göz göze gelir. Uzun Ali Meryemce'nin eskisi gibi öfkeli olmadığını fark eder. Ardından Uzun Ali Elif'le göz göze gelir. Elif Uzun Ali'ye sen bilirsin dermiş gibi bakar. Uzun Ali Koca Halil'i sofraya davet eder. Koca Halil mahcup bir halde onlara katılır.

Koca Halil'in Yalanları ve Uzun Ali'nin Ona Kanmaması

Koca Halil başına gelenleri yalanla karışık anlatmaya başlar. Koca Halil, pamuk toplama zamanını geç haber verdiği için köylüler tarafından öldürülmeye çalışıldığını söyler. Deli Bekir'in bulduğu tarlada çalışmamak için direnen tek kişi olduğunu da ekler. Koca Halil Uzun Ali'ye, Muhtar Sefer'i öldüresiye boğduğunu fakat onu öldürmeye gücünün yetmediğini söyler. Koca Halil Uzun Ali'ye Yüreğir'e gitmeyi ve çalışacakları tarlayı kendi başlarına bulmayı teklif eder. Uzun Ali Koca Halil'e gülümser ve bunu seneye yapabileceklerini söyler. Koca Halil Uzun Ali'yi ikna etmek için türlü yalanlar söyler. Muhtar Sefer'in onu tutuklatacağını ve köylülerin onu linç edecekleri yalanlarını uydurur. Fakat Uzun Ali onun yalanlarına kanmaz. Miralay'ın Oğlu'nun çiftliğine gitmeye karardır. Meryemce, Çukurova'ya her inişinde olduğu gibi, saçlarını yıkayıp kınalar, yeşil başörtüsünü bağlar ve küpelerini takalar. Ardından çiftliğe doğru ilerlerler.

Çiftliğe Varış ve Hayal Kırıklığı

Uzun Ali ve ailesi çiftliğe giriş yaparlar. Aile bireyleri üzerlerindeki yüklerden kurtulurlar ve bir çardağın altında otururlar. Onları gören köylüler onların yanına gelirler. Tarla geçen yıllardan çok daha verimsiz gözükmektedir. Uzun Ali tamamen hayal kırıklığına uğrar. Taşbaşoğlu gözyaşları içinde onlara hoş geldiniz der. Taşbaşoğlu Uzun Ali'ye, neredeyse hiçbir şey toplayamadıklarını ve kozaların birçoğunun boş çıktığını söyler. Onlardan önce tarlaya ulaşmış olan köylülerin durumu da içler acısıdır. "(Meryemce) başını kaldırdı sonra da, gözlerini köylünün üstünde, bu kocaman sessizliğin üstünde uzun uzun gezdirdi. Sağ elini birkaç kere hızlı hızlı toprağa vurdu: "İndik ya! " dedi. Geldik ya!" der.

Temalar

İnanç

Her güz döneminde Çukurova'ya doğru uzun ve zorlu bir yolculuğa çıkan Yalıklılara, dayanma ve mücadele etme gücü veren yegane güç inançlarıdır. Atın ölümünden sonra Ziyaret Ağacı'nın altında dinlenen Uzun Ali, Çukurova'ya zamanında ulaşabilmek ve çocuklarının aç kalmamalarını sağlamak için namaz kılar. Bundan sonra da düzenli olarak namaza başlayacağını söyler. Meryemce de, Çukurova'ya ulaşmayı başardığı takdirde ağacın altında adak adamaya söz verir. Fiziksel olarak yürüyecek gücü olmayan ve kendisinden genç olan aile bireyelerine yetişemeyen Meryemce, her yalnız kalışında korkar. Korkunun baskın geldiği zamanlarda sürmeli gözlü olarak tasvir ettiği tanrıya yakarır. Ormanda yaşadığına inanılan periden ve Ziyaret Ağacı'ndan yardım ister. Aile bireyleri için Çukurova'ya ulaşabilmek ve geçimlerini sağlayabilecek kadar pamuk toplamak oldukça önemlidir. Tabiatın ve hayat şartlarının zorluklarıyla baş edebilmek için inançlarına sıkı sıkıya sarılmaya çalışırlar.

Açgözlülük

Demokrat Parti'nin üyelerinden biri olan Muhtar Sefer, diğer parti üyeleriyle çıkar üzerine ilişkiler kurar. Yalak köylülerini kendi bulduğu tarlalara götüren Muhtar Sefer, toprak sahibine sağlamış olduğu işgücü karşılığında komisyon alır. Fakat tamamen kendi çıkarını düşünerek hareket eden Muhtar Sefer, hemşerilerini sürekli olarak çorak ve verimsiz arazilere götürür. Miralay'ın Oğlu'yla anlaşmış olan Muhtar Sefer, ne pahasına olursa olsun köylülerini orada çalıştırmaya karar verir. Köylülerin Çukurova'ya geç inmelerinin tek nedeni Muhtar Sefer'dir. Yalıklıları Çukurova'ya mümkün olduğunca geç bir zamanda indirerek onların başka tarlalarda çalışma ihtimalini yok eder. Bütün

köylüleri kendi istediği tarlada çalışmaya mahkum eder. Söğütlü'ye varıldığında Muhtar Sefer'in bütün oyunu ortaya çıkar. Fakat Çukurova'daki her pamuk tarlası ırgatlarla doluğu için Miralay'ın Oğlu'nun tarlasında çalışmak zorunda kalırlar.

Şehvet Uzun Ali, Elif'le evli olmasına rağmen, Deli Bekir'le evli olan Döndülü Gelin'le birlikte olmuştur. Yolculuk sırasında kendisini rahatlatmak ve kötü düşüncelerden uzak durmak için zaman zaman onu düşler. Eşi Elif'in yıllar içinde cilvesini ve oynaklığını kaybettiğini düşünür. Uzun Ali'ye göre bir kadının sahip olması gereken en önemli özellik işve yapabiliyor olmasıdır. Deli Bekir eşinin başka erkeklerle birlikte olduğunu bilmektedir fakat buna pek aldırmaz etmez. Döndülü Gelin, yaşa ya da kimliğe bakmaksızın, istediği her erkekle birlikte olur. Bu konuda oldukça inatçıdır ve kararlıdır. Uzun Ali Elif için şöyle der: "İki yılda, ne cilvesi kaldı, ne kişnemesi. Kocayıverdi".

Arayış Romanın başlangıcında Gündeşlioğlu'na ait olduğu yazılan bir söz, epigram olarak yer almaktadır: "Yürü bire fıkarcılık elinden Dolanıp belime kuşak olmuşsun". İsteddiği hayat standartlarına ulaşmak ve küçük de olsa bazı hayallerini gerçekleştirmek isteyen Yalaklılar, Çukurova'ya gidip fazladan para kazanmak isterler. Fakat kat etmek zorunda oldukları yol oldukça zorludur. Bir yandan tabiatın ve hayat koşullarının zorluğuyla mücadele etmek zorunda olan anlatı kişileri diğer yandan kendileriyle de mücadele etmek zorunda kalırlar. *Ortadirek*, direnen insanı anlatan bir romandır. Bu yolculuk sırasında karakterler mücadeleye devam etme, yani direnme, gücünü kendilerinde bulabilmek için çeşitli inançlara ve hayallere sarılmak durumunda kalırlar. Her yıl Taşbaşıoğlu ve Uzun Ali köylüleri kendi istedikleri tarlalarda çalışmaları konusunda ikna ederler. Muhtar Sefer tarafından sömürüldüklerinin farkındadırlar. Fakat bir süre sonra Muhtar Sefer bir yolunu bularak onları bu kararlarından caydırır. Taşbaşıoğlu, Uzun Ali ve Öksüz Duran, köylülerin bu tutumundan yılmışlardır. Köylüler, padişah fermanlarının çıktığı dönemlerin hala devam ettiğini sanırlar ve cezalandırılmaktan korkarlar. Taşbaşıoğlu ve Uzun Ali onları, her ne kadar dil dökmüş olsalar da, özgürce hareket etmeye ikna edemezler.

Yoksulluk Yalak köyünde yaşayan yerlilerin sahip oldukları yaşam standartları oldukça düşüktür. Kendi köylerinde çalışarak hayatlarını idame ettirmeyi başaramayan yerliler, her sene Çukurova'ya inmeye mecbur kalırlar. Günlerce süren bir yolculuğa çıkmalarına rağmen, binebilecekleri ya da eşyalarını taşıyabilecekleri bir binek hayvanları bile yoktur. Epeyce sağlıksız koşullarda yaşarlar, kendilerine bakamazlar, ilaç bulamazlar ve yeterli derecede beslenemezler. Bu kadar kötü koşullara sahip olmalarının yanında Adil Efendi'ye de devamlı olarak borçlanırlar. Uzun Ali'nin en büyük korkusu çocuklarının aç kalacağı ve Adil Efendi'ye olan borçlarını ödemeyeceği düşüncesidir. Eserin başında yer alan epigram da anlatıda işlenen ana temayı okura önceler: "Yürü bire fıkarcılık elinden Dolanıp belime kuşak olmuşsun".

Kişi İncelemesi

Uzun Ali (Duygusal – Mantıklı)

Karakter Anlatının başkarakterlerinden biri olan Uzun Ali, hırsız İbrahim'in ve Meryemce'nin oğludur. Muhtar Sefer'in sömürsünden kurtulmak isteyen Uzun Ali, köylüleri ve kendi ailesini Çukurova'ya indiklerinde istedikleri pamuk tarlasında çalışmak konusunda örgütlemeye çalışır. Uzun Ali, oldukça yaşlı olan küheylanıyla yolculuk sırasında annesini taşır. Fakat Koca Halil'in yürümekte zorlandığını görünce onu da ata bindirir ve bundan dolayı bir süre sonra at ölür. Bunun sonucunda Uzun Ali, Çukurova'ya kadar ailenin en ağır yüklerini ve annesini taşımak zorunda kalır. Ayakları yara içinde kalır. Köylülerin gerisinde kaldığı için Çukurova'ya zamanında varamamaktan endişe eder. Eşinin ve çocuklarının aç kalacak olmalarından korkar. Yolculuk sırasında Meryemce ona çok büyük bir yük olur. Çoğu zaman onun ölmesini diler. Kişilik özellikleri bakımından Uzun Ali; duyarlı/duyarsız, bilinçli, inançlı, endişeli, cesur, bıkkın, coşkun, yardımsever, dostane, cömert, konuşkan, düşünceli, öfkeli/sakin, umutlu/umutsuz ve hayalperest bir karakterdir.

Etkinlikler Çukurova'ya inip pamuk toplayarak fazladan gelir elde etmek isteyen Uzun Ali köylülerle, Muhtar Sefer'in bulunduğu tarlada çalışılmaması konusunda görüşür. Muhtar Sefer'in onların emeğinin karşılığında komisyon aldığını ve kendilerinin sürekli olarak verimsiz ve çorak tarlalara götürüldüğünü söyler. Köylüler ona hak verirler ve kendi başlarının çaresine bakmaya karar verirler. Oldukça yaşlanmış olan Koca Halil, Çukurova'ya inmeden önce bir binek hayvanı bulabilmek için Uzun Ali'yle görüşür. Uzun Ali'nin oldukça yaşlı bir atı vardır ve onunla annesini taşıyacaktır. Bundan dolayı Koca Halil'i ata bindirmeye razı olmaz. Pamuk toplama zamanı geldiğinde aile bütün hazırlıklarını

tamamlar ve Çukurova'ya doğru yola çıkar. Yolculuk sırasında Uzun Ali düdükçülük yaparak köylüleri yönlendirir. Bir gece Koca Halil, Uzun Ali'yi ata binmek konusunda son bir defa daha ikna etmeye çalışır. Fakat Uzun Ali ona herhangi bir yanıt vermez. Uzun Ali yolculuk sırasında Koca Halil'in çok geride kaldığını ve onun sürekli tökezlediğini görür. Onun acı çekmesine daha fazla dayanamayan Uzun Ali, Koca Halil'i ata bindirir. Ardından köylülerle birlikte Muhtar Sefer'in yanına gider. Uzun Ali köylüler adına sözcülük yaparak bu sene onun bulduğu tarlada çalışmayacaklarını söyler. Fakat Muhtar Sefer, tehditleriyle ve demagojiyle köylüleri kendi tarafına çeker ve Uzun Ali'yi isyankarlıkla suçlar. Köye geri döndüğünde Uzun Ali'yi köyden attıracağını söyler. Bir süre sonra sağanak yağmur yağmaya başlar. Muhtar Sefer Uzun Ali'yi öküzleri ormana çekmekle görevlendirir. Uzun Ali öküzleri ormana çekmeye gider. Köylülerin yanına geri döndüğünde atı ve annesini yerde bulur. Meryemce'nin durumu iyidir fakat at ölmek üzeredir. Atın başında nöbet tutan Uzun Ali, onu sever ve onunla ilgilenir. Köylüler tekrardan yola koyulurlar. Uzun Ali ve ailesinin arkada kaldıklarını gören Muhtar Sefer, ona atı bırakmasını ve onu affettiğini söyler. Fakat bunları sadece Uzun Ali'yi daha fazla sinirlendirmek için söylemiştir. Bir an için at iyileşecek gibi görünür fakat kısa süre sonra ölür. Uzun Ali annesinin isteği üzerine atın derisini yüzer ve ailesiyle birlikte yola devam eder. Bir sonraki durakları Ziyaret Ağacı'dır. Uzun Ali, köylülere yetişmek ve vaktinde Çukurova'da olabilmek için ağacın altında namaz kılar. Bundan sonra da düzenli olarak namaz kılacağını söyler. Uzun Ali eşinin ve çocuklarının aç kalmalarını istememektedir. En büyük korkusu onları yüzüstü bırakmaktır. Gün doğumuyla birlikte yola koyulurlar. Bu andan sonra Uzun Ali sürekli olarak tabiatla, taşıdığı yükle, annesiyle ve kendisiyle mücadele eder. Taşıdığı yükün ağırlığı altında ezilmiş olan Uzun Ali, bir de çoğu zaman annesini taşımak zorunda kalır. Kendisinin ve ailesinin iyiliği için zaman zaman annesinin ölmesini diler. Fakat atın ölümünden sorumlu olduğunu bildiğinden dolayı kendisine de kızar. Meryemce'yle Uzun Ali'nin arası yolculuk sırasında iyice açılır. Uzun Ali ona kendisini affettirmek istese de başarılı olamaz. Tabiatın ve hayat şartlarının zorluğu Uzun Ali'nin ruh sağlığı için çetin bir sınav olur. Çukurova'ya kadar direnebilmek için ailesini, borcunu ve gelecek planlarını düşünür. En sonunda Çukurova'ya inmeyi başarırlar. Düze indiklerinde Koca Halil'le karşılaşırlar. Atın ölümünden dolayı Koca Halil'i suçlayan aile ona öfke dolu gözlerle bakar. Fakat düze inmiş olmanın verdiği rahatlıkla eski öfkeleri geçmiştir. Koca Halil'i kurdukları sofraya davet ederler. Koca Halil Uzun Ali'yi Yüreğir'e gitmeye ikna etmeye çalışır. Uzun Ali ona bunu gelecek sene yapabileceklerini söyler. Ardından Miralay'ın Oğlu'nun çiftliğine girerler. Gördükleri tarlanın ve köylülerin hali içler acısıdır. Tarla oldukça verimsizdir ve neredeyse toplayacak hiç pamuk kalmamıştır. Uzun Ali büyük bir hayal kırıklığına uğrar.

Etkileşim Anlatının başkarakteri olarak olay örgüsü boyunca etkin bir rol oynar. Eylemleri ve söylemleri aracılığıyla okura birçok ileti sunar. İç monologları ve diyalogları aracılığıyla tinsel durumu ve dünya görüşüyle ilgili detaylı bilgiler alınır.

ÖRNEK ANILAR

Vicdanlı Yaşlanmış olan Koca Halil'in Çukurova'ya nasıl gideceği konusunda endişelenir ve ona yardım etmek ister: "Öyle deme güzel anam. Kocalık batsın. Halini gördüm de yüreğim ağzıma geldi. Olmaz olsun böyle dirlilik. Şu fıkara şimdi bu birbirine dolanan ayaklarla nasıl Çukura iner? Ölmez mi yolda?".

Güvenilir Köylüler, Muhtar Sefer'le konuşacak olan kişinin Uzun Ali olmasını isterler: "Uzun Aliyi seçmeli. Çok dokunaklı söz söyler Ali. Adamın yüreğine işler. Hem de korkmaz. Hem de bu işleri, Muhtarın rüşvetçiliğini ortaya atan odur".

Duyarlı Ölmek üzere olan atının hareket ettiğini görünce çocuklar gibi sevinir: "Böylece öğlen oldu, ikinci oldu. Kimse yerinden kıpırdamadı. Bir ara at birkaç kere kuyruğunu salladı. Yüreği hop etti Alinin. Sevinçle bir çığlık attı: Ana, ana! Elif! Bakın, bakın kuyruğunu salladı... Meryemce ellerini yüzünden çekti, şöyle bir, aralı olmadan baktı, sonra gene açtığı gibi yüzünü elleriyle kapadı, bir daha da yüzünü açmadı. Çocuklar, babalarının sevincini duyunca birbirlerine bakıp güldüler. Ayağa kalktılar, usul usul babalarına sokuldular".

Endişeli Çukurova'ya zamanında varamamaktan ve çalışmamaktan endişe eder: "Olmaz, olmaz! Ulaşamazsam, onlar gideli çok oldu, ulaşamazsam çoluk çocuğum aç, çıplak kalır. Borcumu da ödeyemezsem, Adil Efendi de ağzıma sıçar. Ben ulaşamazsam köylü Muhtara, Delice Bekire kul olur, kul olur avrat. Köylü verimsiz tarlalarda sürünür sürünür, köye beş parasız döner. Duydun mu? Ulaşamazsak olmaz diyorum sana. Olmaz avrat, olmaz! Çabuk çabuk, canımızı dişimize takmalı, onları Aşağı Andırında, olmazsa Narlıbahçe konalgasında tutmalı".

Alçakgönüllü

At öldüğü için kendisini suçlar ve annesiyle barışmaya çalışır: “Şafaklayın yola çıkarız. Şu kara dağı aşınca, Çukurova kokusu gelmeğe başlar ılık ılık. Sıcacık. Neden konuşmazsın? Niye bir söze varmazsın güzel anam’? Biliyorum yüreğin yaralı. Küheylanı sen çok severdin. Babamın teberiydi. Ölenlen ölünmez, anam. Allah verir de bu yıl çok pamuk toplarsak, sırf senin için bir eşek alırım ki, taplı eşek. Kıbrıs eşeği. Bin üstüne. Yayla gibi. İki günde in Çukura...”.

Öfkeli

Kendisine yük olan annesine aşırı öfkelenir: “Allahtan kork Ali, anadır.. Allahtan korkmaz mısın sen? Şu söylediklerini duyduysa ölür. Diri diri ölür. Öldürüverir kendini”. Ali, hırıltılı, elin altından: “Öldürsün,” dedi. -Bir sevinirim ki, öyle bir iş yaparsa. Bayram ederim. İki güne varmaz Çukura da inerim”.

Kederli

“Bazı yüzler vardır, içini saklar saklar da, sonra birden boşanır. Yüz bütün bentlerini yıkar. Bütün ışıkları sönmüştür artık. Alinin yüzünün bentleri yıkılmıştı. Yüzünde yorgunluk, keder, acı elle tutulurcasına donmuş gibiydi”.

Yılgın

Annesinin hayatta olmasına sevinemez: “Ali önce sevindi, sonra birden yüzü gerildi. O koca, o ağır yükü gene mi sırtına alacaktı? Anası gözüne dağ gibi, kocaman, ağır bir dağ gibi geliyordu. Gözü korkmuştu. Ürküyordu. İçine bir eziklik, bir çığsime geldi. Eli ayağı, her bir yanı çözüldü, tutmaz oldu. Neredeyse korkusundan tirtir titriyecekti”.

Muhtar Sefer

(Kapalı – Vicdansız)

Karakter

Yalak köyünün muhtarıdır. Pamuk toplama zamanı geldiğinde köylüleri, sahibiyle anlaşmış olduğu tarlaya götürür ve bu sayede yüklü bir kar elde eder. Demokrat Parti döneminde akrabalarının sayısı fazla olduğu için seçimlerde muhtar olarak seçilir. Partideki bağlantılarını kullanarak güç ve sermaye elde eder. Köylüleri siyasi alandaki gücünü ve cehaletlerini kullanarak sindirmeye çalışır. Yaptığı her iyiliğin amacı köylüyü kendisine daha fazla bağlamaktır. Köydeki en önemli rakibi bir aşiret üyesi olan Taşbaşoğlu’dur. Taşbaşoğlu ve Uzun Ali, her sene bir araya gelerek köylülerin ağaya karşı cephe almasını sağlarlar. Köylüleri Muhtar Sefer’in bulduğu tarlalarda çalışmamaları için ikna ederler. Fakat köylülerin zaaflarından, korkularından ve cahilliklerinden faydalanan Muhtar Sefer, her sene onları amaçlarından vazgeçirir. Kişilik özellikleri olarak Muhtar Sefer; duyarsız, bilinçsiz, gelenekçi, kurnaz, sömürücü, düzenbaz, güvenilmez, endişeli/sakin ve tehditkar bir karakterdir.

Etkinlikler

Son birkaç senedir Yalaklıları Miralay’ın Oğlu’nun çiftliğine götürün Muhtar Sefer, bu sene de onları aynı yere götürmeye karar verir. Köylülerin kendi istedikleri tarlalarda çalışmaya niyetlendiklerini bilmektedir. Bundan dolayı köylüleri Çukurova’ya geç indirmeye karar vermiş ve Deli Bekir’i herkesten önce çiftliğe göndermiştir. Köylüleri Çukurova’ya olabildiğince geç bir vakitte indirmeyi planlayan Muhtar Sefer, bütün tarlaların ırgatlarla dolmasını ve Yalaklılara Miralay’ın Oğlu’nun çiftliğinden başka çalışacak yer kalmamasını beklemektedir. Koca Halil konusunda da şansı yaver giden Muhtar Sefer ondan pamuk toplama zamanının geldiği haberini geç alır. Ona bu sene neden geç kaldığını sorar fakat sağlıklı bir yanıt alamaz. Koca Halil’in verdiği haber üzerine Muhtar Sefer, köylülere hazırlanmalarını ve üç gün içinde yola çıkılacağını söyler. Yola çıkan kafilenin en önünde eşeğiyle ilerleyen Muhtar Sefer’in yanına köyün erkekleri gelirler. Uzun Ali Muhtar Sefer’e, bu sene kendi istedikleri tarlalarda çalışacaklarını söyler. Muhtar Sefer ona gülümsemekle yetinir fakat köylülerin bu kararlı olduklarını fark etmiştir. Muhtar, köylünün isyankar tavırlarının Uzun Ali’den kaynaklandığını söyler. Köylüler Uzun Ali’yi yalnız bırakır ve bütün suç onun üzerine kalır. Muhtar köylülerin arasına karışır ve eşeğinden inerek onlara demagoji dolu bir nutuk çeker. Demokrat Parti’ye ve Deli Bekir’e övgüler yağdırır. Deli Bekir’in bulduğu arazide çalışmanın vatani bir görev olduğunu ve aykırı tavırlar sergileyen kişilerin cezalandırılacağını söyler. Muhtar köylüleri uçkur düşkünü olmakla suçlar. Onları köyden kovmakla tehdit eder. Çukurova’dan geri döndüğünde Uzun Ali’yi isyankarlığından dolayı köyden kovacağını söyler. Köylüler tarafından yalnız bırakılmış olan Uzun Ali çok sinirlenir. Kimse Muhtar’a karşı ağızını açıp bir şey dememiştir. Yağmur yağacağını anlayan Muhtar Sefer Uzun Ali’ye öküzleri ormana çekmesini söyler. Koca Halil onun yanına gelir ve Meryemce’yle attan nasıl düştüklerini anlatır. Muhtar Sefer Koca Halil’i öldürmekle suçlar ve onun ellerini bağlatır. Fakat Meryemce’nin yaşadığı öğrenilince Koca Halil’in elleri çözdürülür. Gece boyunca Koca Halil ona hakaretler eder. Haksız olduğunu bilen Muhtar Sefer ona cevap vermez. Uzun Ali’nin atı ölmek üzeredir. Muhtar Sefer Yemen Ağa’dan atın durumuna bakmasını ister. Yemen Ağa atın ölmek üzere olduğunu söyler. Bunun üzerine Muhtar Sefer köylülere eşyalarını toplamalarını ve yola çıkacaklarını söyler. Uzun Ali ve ailesinin kafilenin gerisinde kaldığını gören Muhtar Sefer onu

daha fazla sınırlandırmak için onu affettiğini ve atı bırakmasını söyler. Ardından yola devam eder. Çukurova'ya göç eden her ırgat kafilesinin son durağı Söğütlü'dür. Köylüler bir gece burada konakladıktan sonra yollarına devam edip Çukurova'ya ulaşırlar. Fakat bu sene, Muhtar Sefer'in emri üzerine köylüler üç gün boyunca Söğütlü'de beklemişlerdir. Muhtar Sefer'in tezgahlamış olduğu oyunun farkında olan Taşbaşoğlu onunla konuşur. Taşbaşoğlu Muhtar Sefer'e köylüyü neden beklettiğini sorar. Muhtar Sefer ise onun sorusunu konuyu değiştirerek ve demagojiye başvurarak geçirir. Muhtar Sefer, nasıl muhtara dönüştüğünü anlatır ve Demokrat Parti'nin büyüklüğünden bahseder. Taşbaşoğlu'nun ataları Halk Fırkası döneminde köyde muhtarlık yapmışlardır. Fakat Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Sefer köyün yeni muhtarı olmuştur. Onun muhtar olarak seçilmesinin ardındaki en önemli nedenlerden biri de akrabalarının çok olmasıdır. Çıkarıcı siyasilerle işbirliği yapan Muhtar Sefer, bir yandan üstlerinin ceplerini doldururken diğer yandan da kendi çıkarını gözetir. Muhtar Sefer, köylünün ona karşı düzenlediği planı fark edip köylüleri bilerek pamuk toplamaya geç indirmiştir. Muhtar Sefer, Çukurova'daki bütün pamukların toplanmasını beklemektedir. Bu sayede köylüler Deli Bekir'in bulunduğu tarlalarda çalışmak zorunda kalacak ve Deli Bekir'le Muhtar hiç çalışmadan ceplerini dolduracaklardır. Yarın sabah köylülerin Çukurova'ya inceklerini öğrenen Muhtar Sefer, Deli Bekir'e haber gönderir. Demokrat Partili Miralay'ın Oğlu'nun çiftliğine köylüleri bir an önce götürmelidir. Herkesin sabrı taşmıştır. Aksi halde Miralay'ın Oğlu'nun çiftliğine bir tane bile köylü götürmeyecek ve rezil olacaktır. Muhtar Sefer'e göre, köylünün aklına bu tarz isyankar fikirleri sokan kişi Uzun Ali'dir. Ondan intikam almaya ant içen Muhtar Sefer, onun bir an önce Söğütlü'ye varmasını beklemektedir. Muhtar Sefer, birlik olmuş olan köylüleri korkutarak sindiremeyeceğini fark eder. Bundan dolayı hepsiyle teker teker tatlı dille konuşacaktır. Onlara yaptığı iyilikleri hatırlatacak, onların zaafına saldıracak ve kendisine ne kadar muhtaç olduklarını hissettirecektir. İlk olarak Muhtar Sefer, Kır İsmail'in yanına gider. Bir süre önce Kır İsmail'in kızı bir grup adam tarafından kaçırılmış ve tecavüze uğramıştır. Muhtar Sefer talihsiz kızı tecavüzcülerin elinden kurtarmış ve ailesine teslim etmiştir. Muhtar Sefer Kır İsmail ve ailesine yapmış olduğu iyiliği hatırlatır. Bu sefer suçluların cezalandırılmalarını sağlamak için elinden geleni yapacağını da söyler. Kır İsmail'in eşi Muhtar Sefer'in yolundan ayrılmayacağını söyler. Yıllardır uyuz hastalığıyla mücadele eden Mahmut'un yanına giden Muhtar Sefer, onu askere göndereceğini ve onun orada iyileştirileceğini söyler. Askerde ona, ailesi için de ilaç verilecektir. Zalaca, kocası öldükten sonra bir daha evlenmemiştir. Oldukça varlıklı bir kadındır. Gördüğü rüyalarını Muhtar Sefer'e yorumlatan Zalaca'nın en büyük zaaflarından biri rüya kitabıdır. Rüya kitabını okumayı bilen tek kişi Muhtar Sefer'dir. Muhtar Sefer Zalaca'ya, eğer Taşbaşoğlu'yla Çukurova'ya inerse kitabı satacağını söyler. Muhtar Sefer bu tehdidiyle Zalaca'yı ikna etmeyi başarır. Gömleksizoğlu'yla görüşen Muhtar Sefer, Taşbaşoğlu'yla birlikte gitmemesi için ona yalvarır. Muhtar Sefer için ona yalvarmak oldukça zor olmuştur fakat başka çaresi kalmamıştır. Gömleksizoğlu'yla araları iyi değildir. Bölge insanına daima yardım etmiş olan Gömleksizoğlu ailesi, kapılarına aman dileyerek gelmiş olan hiç kimseyi geri çevirmemiştir. Gömleksizoğlu Muhtar Sefer'e, onunla birlikte geleceğini söyler. Fakat ondan köylüyü kandırmaya çalışmaktan vazgeçmesini ister. Ardından Muhtar Sefer, Ökkeş Dağdurdu'yla görüşür. Ökkeş Dağdurdu oldukça inançlı bir insandır. Muhtar Sefer onu cennete gitmekle kandırmaya çalışır. Onun rahat bir tarlada çalışıp iyi gelir elde etmek istediğinin farkındadır. Fakat Muhtar Sefer ona, tanrı katında makbul olan şeyin zor şartlar altında çalışmak olduğunu söyler. Miralay'ın Oğlu'nun tarlasında çalışırsa ona hayır duası edeceğini ve sevap kazanacağını, köylüyü bu zamana kadar kandırdığını kabul edip bunu bir daha yapmayacağını söyler. Ardından Muhtar Sefer Durduman'ın yanına gider. Onu ikna etmesi kolay olur. Durduman'ın Adil Efendi'ye olan borcu oldukça fazladır. Ayrıca Durduman bir eşek almak istemektedir. Muhtar Sefer Durduman'a, Miralay'ın Oğlu'nun tarlasında çalışırsa eşek de alabileceğini söyler. Birçok kişiyle konuşan Muhtar Sefer yorulmuştur. Fakat diğer köylülerle de konuşmazsa, konuşmadığı kişilerin alınacaklarını bilmektedir. Kısa aralıklarla dinlenerek diğer köylülerle de konuşur ve onları ikna eder. Gece yarısı Kel Aşık'ı ateşin yanına oturtur ve ona saz çaldırıp türkü söyletir. Gün ışığıncaya kadar müzik sefası devam eder. Eşyalarını toplamış ve yola çıkmaya hazırlanmış olan Taşbaşoğlu köylülere seslenir. Yola çıkmak üzere olduğunu, isteyenlerin kendisiyle gelmelerini söyler. Taşbaşoğlu ve Öksüz Duran'ın ailesi yola çıkar. Onlar yola çıktıkları sırada Deli Bekir'le Bekçi Söğütlü'ye gelirler. Muhtar Sefer onlardan Çukurova'daki havadisleri alır. Çukurova'daki bütün tarlalar ırgatlarla dolmuş ve Miralay'ın Oğlu'nunkinden başka çalışacak tarla kalmamıştır. Bekçi tarlanın her zamankinden daha bereketli olduğunu söyler. Muhtar Sefer ve Gömleksizoğlu, Taşbaşoğlu'nun yolunu keserler. Onu Miralay'ın Oğlu'nun tarlasına gelmesi için ikna ederler. Ardından köylüler de yola çıkarlar. Muhtar Sefer onların önünde ilerlemektedir.

Etkileşim Anlatının en kötücül karakteri olan Muhtar Sefer, başkarakterlerin amaçlarına ulaşmalarına engel olmaya çalışır. Anlatının belirli bölümlerinde yer almasına rağmen işlevi oldukça önemlidir.

ÖRNEK ANILAR

Kurnaz Köylülerin yaptığı planlardan ve kimlerin onun aleyhine konuştuğunun farkındadır: “Senden hiç beklemezdim Halil Emmi. Uzun Aliylen, öteki köylüylen bir olup benim aleyhime çalışıyormuşsun. Ayıp. Sana yakışır mı? Sakalından utanmadın mı?”.

Fırıldak “Her bir tarakta bezi var. Bir anda on tane adamın kisvesine bürünür. Demokrat olur, İsmet Paşacı olur. Olur oğlu olur. Onunla başa çıkması epeyce zor. Bunu bilmeli de öyle yola çıkmalı. Önce yapacağı işi size söyleyeyim, bizi Çukurova ağalarına söyler. Köylü isyana, ayaklanmağa kalktı”.

İkna Edici “Bütün buna rağmen Aliyle Taşbaşoğlu ikircikliydi. Bu üç yıldır böyle oluyor, sonra Muhtar allem ediyor kallem ediyor köylüyü kendi tarafına çeviriyor, Aliyle Taşbaş da dımdızlak ortada kalıyorlardı. Ama bu yılki, her yılki gibi değildi. Köylü daha kararlıydı. Canlarına tak demişti. Öyle görünüyordu. Bir düzensizlik çıkmazsa Muhtar zor kandırırdı köylüyü bir daha”.

Kibirli “Muhtarın yüzündeki o alaylı gülüş daha duruyordu. Aliden bu kararlı sözleri duyunca, yüzü bir ara sarardı, sonra hemen eskisi gibi oldu. Bir şeyler söylemeliydi. Gene yanındaki Köstüoğluna döndü (...).”.

Demagog İnsanların zaafalarını okşayarak onları kendi tarafına çeker: “Delice Bekir Ağa akıllı, ve de cin gibi bir adamdır. Ve de çok ömür görmüştür. Seferberlikte Alaman arkadaşları, Bekirce demişler ona, Türk ordusunun tüm askerleri senin gibi olsa, bu millet yeryüzünde toprak koymaz zapteder. Ne Alaman kor, ne de İngiliz. Ve de al sana, Bekirce, bir sandık ilaç, hediyemiz olsun. Götür köyüne. Götür de hastalık sayrılık uğramasın yanlarına. Delice Bekir Ağadan çok Çukurova beylerinin dilinden kim anlar içimizde?”.

Manipülatör “Siz ne laftan anlamaz küçük kafalı adamlarsınız,” diye tekrar başladı. Ve de sizde beyin yerine toprak var. Ve de ot bitmez kıraç toprak. Altı üstü köylü milleti değil mi? Uçkurundan başka bir şey düşünmez. Ve de uçkurunuzu elinize almışsınız dolanırsınız. Çalışmağa mı gidiyorsunuz, yoksama? Ulan iki ay tutun kendinizi. Ulan, gelin köye her gün yapın. Fıkara Delice Bekir Ağa size akarsulu, çalılıklı, hendekli yeri nereden bulsun? Tutun kendinizi”.

Tehditkar “Köyümüzü hor görenler varsa, güzel köyümüzden şimdiden ayrılınsınlar. Ve de dişlerini sökerim onların. Ve de köyün birliğini bozanı. Ve de Delice Bekir Ağanın bulduğu yeri beğenmeyi. Tarlayı, çiftliği beğenmeyi. Ve de bu köye hıyanatlık eden. Ve hükümetimizi hiçe sayanı. Demirgılasıyı bozanı. Ve de demirgırası böyle Uzun Aliler yüzünden sersebil oluptur. Ve de İsmet Paşanın diktatur adamı”.

Meryemce (Duygusal – Mantıklı)

Karakter Uzun Ali'nin annesi olan kadın anlatı kişisi Koca Halil'den nefret etmektedir. Çünkü Koca Halil geçmişte, kocası İbrahim'le ilgili çeşitli dedikodular çıkarmıştır. O günden sonra Meryemce Koca Halil'e düşman olmuştur. Çukurova yolculuğu sırasında Meryemce atını Koca Halil'le paylaşmak istemez. Fakat vicdanına yenik düşen Uzun Ali, Koca Halil'i ata bindirir ve at bir süre sonra ölür. Bunun üzerine Çukurova'ya kadar yürümek zorunda kalan Meryemce, devamlı olarak Koca Halil'i ve oğlunu suçlar. Onlar yüzünden öleceğini düşünür. Kendisinde yola devam etme gücü bulmak için öfkeye, sevgiye ve inanca tutunur. Çukurova'ya ulaşabilmesi durumunda bölge halkının kutsal kabul ettiği Ziyaret Ağacı'na adak adayacağını söyler. Orman perisinden ve onun eşi olan Ahmet'ten yardım ister. Sürmeli gözlü olarak tasvir ettiği tanrıya yakarır ve bazen de kızar. Ölmesini isteyen kişilere karşı inat ederek Çukurova'ya kadar kendi başına yürümeye çalışır. Meryemce; endişeli, dostane/hasmane, vicdanlı/vicdansız, inatçı, takıntılı, huysuz, umutlu/umutsuz, iyimser/kötümser, cesur ve gelenekçi bir karakterdir.

Etkinlikler Her sene, eşinden yadigar kalan küheylan atla Çukurova'ya inen Meryemce, Koca Halil'in atı paylaşmak istediğini öğrenir. Meryemce Uzun Ali'ye, atı Koca Halil'le paylaşmak istemediğini ve eşinin başına gelen felaketlerden onun sorumlu olduğunu söyler. Eşini rüyasında gördüğünü ve atına Koca Halil'in bindirilmemesini söylediğini de ekler. Pamuk toplama zamanı gelir ve köylüler hazırlıklarını tamamladıktan sonra yola çıkılır. Atının üzerinde ilerleyen Meryemce Koca Halil'e nispet yapar. Uzun Ali Koca Halil'in yürümekte ne kadar zorlandığını ve onun acı çektiğini fark edince onu atına bindirir. Meryemce bu durumdan çok rahatsız olur ve yol boyunca Koca Halil'i rahatsız eder.

Meryemce onun kirli geçmişinden bahseder, kocasının başına gelenlerden dolayı onu suçlar ve ailesiyle ilgili ciddi ithamlarda bulunur. Yolculuk sırasında atının ölmesini istemeyen Meryemce bir süreliğine yürümeye karar verir. Fakat attan indiğinde Koca Halil onunla dalga geçer. Bunun üzerine Meryemce ata yeniden biner ve Koca Halil'le uğraşmaya devam eder. Onun bir sahtekar olduğunu devamlı vurgular. Gökyüzünde yağmur bulutları görünür ve kısa bir süre sonra yağmur yağmaya başlar. Ormana aceleyle girmeye çalışan ikili atı epeyce zorlar. Bunun üzerine at, bir daha ayağa kalkmamak üzere yere kapaklanır ve ikili bir ağacın altına sığınır. Koca Halil Meryemce'ye, İbrahim'le birlikte geçmişte yaptıkları hırsızlıklara değinir. Bunun üzerine Meryemce ona çok kızar ve bir daha onunla konuşmaz. Koca Halil Meryemce'ye köylülerin yanına gitmeleri gerektiğini söyler. Fakat Meryemce onu dinlemez ve onunla gitmeme konusunda inat eder. Sağanak yağmurun altında kalan Meryemce, köylülerin yardımı sayesinde donmaktan kurtulur. Uzun Ali'nin gelmesiyle birlikte Meryemce, köylülerin yanına döner ve atının başında beklemeye başlar. Bir süre sonra at ölür ve bu andan sonra Meryemce Çukurova'ya kadar yürümek zorunda kalır. Atın ölümünden dolayı Koca Halil'le Uzun Ali'yi suçlar. Yola çıkmadan önce Meryemce atın derisinin yüzülmesini ister. Uzun Ali annesinin isteğini yerine getirdikten sonra yola devam edilir. Meryemce, bir an evvel Çukurova'ya inmek isteyen Uzun Ali ve diğerlerine yetişmekte zorlanır. Yol boyunca Uzun Ali'ye atın ölümünden dolayı lanet okur. Dizleri tutmayan ve daha fazla yürüyecek gücü kalmayan Meryemce, en arkada ilerlemektedir. Torunları ve gelini Elif, ona yürümesi için yardımcı olurlar. Elif defalarca Uzun Ali'nin yanına giderek onu yavaşlatmaya çalışır. Meryemce, İbrahim'den yadigar kalan atını kaybetmeyi içine sindirememiştir. Atın ölümünden dolayı Koca Halil'i sorumlu tutar ve onun ata binmesine izin veren oğluna da sürekli olarak içinden lanet etmektedir. Ona annelik hakkını helal etmediğini söyler ve tanrının gazabına uğramasını ister. Meryemce Uzun Ali'den neredeyse tamamen soğumuştur. Meryemce'nin gönlünü almak isteyen Uzun Ali ona, atın zaten öleceğini, Koca Halil'in atın ölümünden sorumlu olmadığını ve Çukurova'dan dönünce ona eşek alacağını söyler. Meryemce Uzun Ali'ye hiçbir şekilde cevap vermez. Onun sözünü tutamayacağını farkındadır. Meryemce'nin Uzun Ali'ye olan kını sürekli artmaktadır. Diğerlerinden geri kalan Elif bir süre ortadan kaybolur. Uzun Ali Meryemce'yi sırtından indirip Elif'i aramaya başlar. Elif'in onlara yetişmesi üzerine yola devam edilir. Elif Meryemce'nin Uzun Ali'ye karşı beslediği nefreti fark eder. Meryemce Uzun Ali'yi daima bebeği olarak görmüş ve öyle sevmiştir. Uzun Ali de daima annesini memnun etmeye çalışmıştır. Fakat atın ölümü Meryemce'yi çok değiştirmiş ve Elif ilk defa onu oğluna karşı bu kadar kinlenmiş bir şekilde görür. Aile üyeleri Ziyaret Ağacı'na varırlar. Uzun Ali ağacın altında namaz kılar. Meryemce ona içinden, namazın bir işe yaramayacağını ve onun anne ahi aldığını söyler. Daha sonraysa Meryemce, Çukurova'ya zamanında varmaları durumunda ağaç için adak adayacağını söyler. Meryemce'yi sırtında taşıyan Elif, onu bir ağacın altında bırakır ve daha sonra geri dönüp onu alacağını söyler. Elif ve çocuklar gözden kaybolunca Meryemce, ailesi tarafından terk edildiğini düşünür. Terk edilmişliğin yarattığı korkuyla bağırıp çağırma başlar. Uzun Ali'ye yeniden lanet okumaya başlar. Ormanda ölüme terk edildiğini sanır. Yöre halkının bir inancına göre, geçmişte Ahmet adındaki bir köylü peri kıızıyla evlenip ormanda yaşamaya başlamıştır. Korkudan sayıklamaya başlamış olan Meryemce Ahmet'i bulup ondan yardım istemeye karar verir. Ahmet'in ve perinin çocukları vardır. Meryemce onların çocuklarına bakıcılık yapmaya niyetlenir. Meryemce, üzerine konan bir uğurböceğinin peri tarafından gönderildiğini düşünür. Onu bir eşarba sarıp cebine koyar. Uzun Ali'ye yetişmek için bütün gücünü harcayan Elif, en sonunda ona ulaşır. Aile bir süre oturup dinlenir. Birinin geriye dönüp Meryemce'yi alması gerekmektedir. Elif, annesiyle arasını bozduğu için Uzun Ali'ye kızar. Fakat uzun Ali'ye göre Meryemce'nin huysuzluk etmesinin sebebi atın ölümü değil, yaşlanmasıdır. Uzun Ali'nin canı çok fazla sikkindir. Bu hızla yola devam ederlerse Çukurova'ya asla zamanında yetişemeyeceklerdir. Meryemce'yi almak için ceviz ağacına gelen Uzun Ali, onu orada bulamaz. Annesinin ona küskün olduğunu bildiği için bilerek ses vermediğini düşünür. Uzun Ali ağacın her yanında Meryemce'yi arar ve avazı çıktığı kadar ona seslenir. Meryemce hiçbir yerde yoktur. Meryemce'nin diğerlerinin yanına gitmiş olabileceğini düşünen Uzun Ali geri döner. Elif'e Meryemce'nin dönüp dönmediğini sorar. Elif, ağlamaklı bir ses tonuyla Uzun Ali'ye onun gelmediğini söyler. Endişeden kendisini kaybeden Uzun Ali ve aile bireyleri, her yerde Meryemce'yi aramaya başlarlar. Fakat onu hiçbir yerde bulamazlar. Geçen her saniye Uzun Ali'yi sinirlendirir ve endişelendirir. Çukurova'ya vaktinde gidememek en büyük korkusudur. Bundan dolayı annesine lanet eder ve onu ormanda bırakıp gitmeyi düşünür. Uzun Ali bir yağmur yağmasını ve bu sayede pamuk toplama işinin ertelenmesini diler. Uzun Ali, ortalıktan kaybolan Meryemce'ye çok kızmıştır. Uzun bir süre ormanda Meryemce'yi ararlar. Sinirlerin iyice gerildiği bir zamanda Hasan, Meryemce'nin köye doğru gitmiş olabileceğini düşünür. Onun haklı olduğuna kanaat getiren Uzun Ali köye doğru tek başına ilerler. Geçtiği her kayanın ve ağacın etrafında annesini arar ve onu göremedikçe çılgına döner. En sonunda Uzun Ali Meryemce'yi bir kayalığın önünde bulur. Annesini sırtına alır ve ailesinin yanına geri döner. Meryemce yapmış olduğu şeyden dolayı pişmandır. Oğlunun onu aramaya geleceğini düşünmemiş ve böylelikle aileye çok

zaman kaybettirmiştir. Bu andan sonra Meryemce'yle Uzun Ali'nin arası epey açılır. Meryemce Uzun Ali'yle bir daha konuşmaz ve ona kendisini taşıttırılmaz. Fakat zaman zaman ona hak verir ve ona söylediği kötü şeylerden pişman olur. Düşe kalka ve defalarca ölümden dönerek yolculuğun sonuna gelen Meryemce huzura erer. Yaşlılıkla ve doğayla vermiş olduğu mücadeleden galip çıkmanın tadına varmıştır. Çukurova'ya inildiğinde eski öfkesi neredeyse tamamen kaybolmuştur. Her Çukurova'ya inişinde yaptığı gibi saçını yıkayıp kına sürer. Yeşil başörtüsünü bağlar ve küpelerini takıp çiftliğe giriş yaparlar. Lakin karşılıklarına çıkan tarla onların bütün umutlarını suya düşürmüştür. Bütün köylüler perişan haldedirler. Meryemce, yolculuk boyunca yanında taşıdığı böceği cebinden çıkarır. Böcek de tıpkı köylüler gibi perişan olmuştur fakat hayattadır. Meryemce anlatının son sözünü söyleyerek kapanışı yapar: "Başını kaldırdı sonra da, gözlerini köylünün üstünde, bu kocaman sessizliğin üstünde uzun uzun gezdirdi. Sağ elini birkaç kere hızlı hızlı toprağa vurdu: "İndik ya! " dedi. Geldik ya!"

Etkileşim Anlatının başkarakterlerinden biri olan Meryemce, yolculuk boyunca tabiatın zorluklarıyla mücadele ettiği gibi, yaşlılığıyla da mücadele eder. Anlatının sonunda eserin sonsözünü okura iletir. Oldukça baskın bir karakterdir ve anlatıda rol oynayan bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Çaresiz Çukurova yolu oldukça zordur. Yaşlılığından dolayı Meryemce, yolun zorluklarını aşmakta zorlanır: "Allahım, karagözlü, ak sakallı, nur yüzlü yiğidim. Şu canımı al da tez günde, beni şu Uzunca Aliden kurtar. Gökgözlüm, eli ayağı tutmaz bir koca karıyım. İşte kapına geldim, yalvarıyorum. Kurtar beni..."

Kindar Atın ölümünden sorumlu tuttuğu oğluna çok kızmıştır: "Git kızım. İnşallah... İnşallah, karagözlüm, ak sakallı koca sana yalvarıyorum. Gökgözlerin üstümüzde. Dediklerimi duy. İnşallah, şu Uzunca Alinin ölü yüzünü öperim. İnşallah öperim".

Vicdanlı Oğluna her ne kadar kızmış olsa da onun iyiliğini ister ve onun için kendisini feda edebilir: "Alimin, diyordu, karagözlüm de sırma sakallım, beni Alimin başına bela ettin. Çoluk çocuğu aç kalacak bu kış. Hem de çıplak. Adil Efendi dinsizi de onu iğnenin deliğine sokup da çıkaracak. Perişan olacak. Gavur köylü de, imansız Muhtar da Alime gülecekler. Gökgözlüm, güzelim, Alime yardım et! Ben onun, bana karşı işlediği..."

Yılgın Zorlu yol şartları Meryemce'yi, fiziksel ve sinirsel olarak defalarca tükenme noktasına getirir: "Şu kayayı, yolun üstünde dağ gibi oturmuş şu kayayı dolanıp çıkmak güç olacaktı. Kim getirip o pisi koyuvermişti oraya? İşleri güçleri yok da kayaylan oynarlar. Koskoca, yeri göğü yaratan olmuşlar da. Of, of, dinden Çıkıyordu! Aman Allah başışla, diyordu. Büyük kusurları, şu Yol boyunca işlediği günahları vardı".

İnatçı Kendisini oğluna taşıtmamaya kararlıdır. Oğluyla konuşmadığı için onun sorduğu sorulara başka bir şeyle konuşurken cevap verir: "Elimdeki yeşilcecik ot, sana diyorum, kimseciklere Demiyorum. Üstlerine alınmasınlar. Yeryüzünün süsü, toprağın canısın sen. Doğmaz, ölmezsin, güneşe bulaşır, dağ dağ, düz düz parlarsın. Dünyanın gözsün. Yeşilcecik ot, benim elim, ayağım tutarken, şu koca yokuşu da çıkmışken ben yürür de giderim. Kimsecikler yerinmesin. Sevinsinler, sırtlarına binecek değilim. Yeşilcecik ot, dur şurada da şu yokuştan aşağı bak. Gözün kararır. Bu yokuşu çıkan, şu düz yolu yürüyemez mi? Ben yürüyorum, sen sağlıcağlan kal, yeşilcecik ot! Otu elinden fıldırıldı yere attı".

Kederli Eşinin başına gelenlerden dolayı Koca Halil'i suçlar: "Ona ne yaptı, ne etti eylediyse şu hortlak, şu Koca Halil etti eyledi. Bu Koca Halil fesat, domuz, uğursuz, hörtük, dört kitapta katli vacip cinsinden bir dinsiz. Cin tayifesinden. Yıllar yılı gün göstermedi ona, o fıkara. Bunu kimsecikler bilmez. Bir Allah, bir de şu bağı yanık, bağı köz köz olmuş Meryemce bilir".

Dirençli "Başını kaldırdı sonra da, gözlerini köylünün üstünde, bu kocaman sessizliğin üstünde uzun uzun gezdirdi. Sağ elini birkaç kere hızlı hızlı toprağa vurdu: "İndik ya! " dedi. Geldik ya!"